

Veri

Vzgoji

Omiki

SLOVENSKI UČITELJ

**Glasilo slovenskih krščanskih
učiteljskih
in katehetskih društev**

1912

Št. 7. in 8. Letnik XIII.

SLOVENSKI UČITELJ

Vsebina:

	Stran
Krenimo na nova pota! Nadučitelj Janko Polák	145
Krščanski nauk na nerazdeljeni enorazrednici. A. Č.	148
Učiteljevo ravnanje s slabo nadarjenimi otroki. Rastislav	150
Nekoliko statistike o protialkohol. delovanju v šoli. A. Mrkun	152
Mens sana in corpore sano. A. Čadež	155
Razredni učitelj. Iv. Š.	160
V znamenju vzgoje. —ž.	162
Pedagoški momenti v kmetijskih nadaljevalnih tečajih. Nadučitelj Janko Grad	164
Rokotvorni pouk v kmetijsko nadaljevalni šoli. V. Lilija	166
Kongres za katehetiko na Dunaju 1912	167
Prvi mednarodni kongres za krščansko vzgojo na Dunaju	169
Glas in ponáša pri deklamovanju. R—a.	171
Vrednost in vežbanje spomina. P—c.	176
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	177
Katehetske beležke	178
Zgledi	179
Učiteljski vestnik:	
Učiteljske vesti	181
Naša zborovanja	183
Vzgoja	184
Raznoterosti	185
Slovstvo in glasba	190

Slovenski Učitelj

Glasiló slovenskih krščanskih učiteljskih
:: in katehetskih društev. ::

Last „Slomškove zveze“ in „Društva slovenskih katehetov“.

Letnik XIII.

V Ljubljani, 15. julija 1912.

Štev. 7. in 8.

Nadučitelj J. Polák.

Krenimo na nova pota!

(Dalje.)

Naj izpregovorim nekoliko tudi o metodi. Po mojem mnenju nastopi uprav v drugem šolskem letu oni važni moment, ko lahko ustavimo jecljanje, ponavljanje in prehitevanje. Če vadimo zlogovno čitanje konsekventno, moramo zadušiti omenjene napake in razvade. Zakaj neki pri čitanju toliko otrok jeclja? — Zato, ker hočejo telesno prekositi še slabe duševne zmožnosti. Zakaj otroci, ko berejo, tolikokrat ponavljajo posamezne besedice in zloge? Zato, ker hoče telo hitreje delati, nego je v stanu še slabotna duševna zmožnost. Pri jecljanju sta si napoti jezik in duh, pri ponavljanju besedic in zlogov pa oko in duh. Isto velja tudi o prehitevanju; tu si prideta navskriž uho in duh. Univerzalno zdravilo proti jecljanju, ponavljanju in prehitevanju pa je — osobito v drugem šolskem letu — čitanje v zboru. Ume se, da mora učitelj čitanje v zboru pravilno voditi. Nadvse pa se mora vpoštevati vaja. Čim več otrok čita vsako uro, tem bolje.

Kar se tiče učenja na izust, bi omenjal samo to-le: Zahtevajmo samo to, kar bo otrokom nekoč v življenju tudi koristilo. Snov, ki jo določimo temu namenu, skušajmo izbrati vsikdar tako, da bomo z njo zabavali poleg šolskih otrok tudi one, ki so jih nam poslali v vzgojo in pouk. Če bomo ravnali tako, sem uverjen, da bomo med našim ljudstvom zopet vzbudili veselje do pripovedovanja, ki je jelo tako umirati. Tuintam se že v drugem letu posega tudi v življenje in nazore pisateljev in pesnikov. Meni se zdi to početje nezmislno; zakaj otrokom na ti stopinji manjka sploh vsake zmožnosti za taka razjasnjevanja. Je škoda časa.

Pri pisanju v drugem šolskem letu pridejo na vrsto velike črke. Prvo pravilo bodi zopet: Mnogo, mnogo vaje! Otroci naj osobito spoznajo razmerje velikih in malih črk. Poudarjam pa tudi, da je silno napačno, če vadimo lepo pisanje samo takrat, ko nas sili urnik; vsako pisanje mora biti »lepopisje« in konečni uspeh ne more izostati. Ako pišejo otroci kar po cele strani samih črk, se navadijo, da pišejo jako lepo posamezne črke; ko je pa treba posamezne črke združiti v besede, nastanejo težkoče. Zaraditega naj začne prejkomožno z zveznimi vajami. Seveda bi bilo

zopet napačno, če bi pisali gole besede. Edino pravilno ravnamo, če pišemo zmiselne stavke. Snovi zanje nam daje opisovalni nazorni nauk in doživljaj otrok toliko, da ne pridemo izlepa v zadrego.

In sedaj še drobtinico v metodičnem oziru. V drugem šolskem letu zavzame včasih govorjenje skoro polovico časa, ki je odmerjen pisanju. Učitelj razvija črko po vsakojakih formalnih stopinjah in metodična kača se vleče dalje in dalje. Ali je v svrhu pisanja res potrebno toliko govorjenja? — Čemu. Lepo pisanje spada med ročne spretnosti, ki se jih navadijo otroci edinole potom mnogih vaj. Vaje pa ni zadosti tam, kjer se več govori nego dela. Priporočal bi to-le pot: Učitelj veli, da napišejo črko na šolsko tablo trije dečki in tri deklice. Izbere naj: a) Najboljšega dečka in najboljšo deklico; b) srednjedobrega dečka in srednjedobro deklico; c) najslabejšega dečka in najslabejšo deklico. Ko so omejnjeni učenci zapisali črko na tablo, naj to stori še učitelj. Z ozirom na učiteljevo črko se izvrši sedaj korektura. Vse to traja samo par minut; rodi pa več in boljšega sadu, nego pol ure pripovedovalnega opisovanja in vpraševanja.

S tem, da vadimo v drugem šolskem letu velike črke, razširimo tudi spisovne vaje. Učitelj, ki je storil že v prvem šolskem letu svojo dolžnost, je lahko uverjen, da mu bodo učenci drugega šolskega leta tekom časa sestavili kaj lepe spisne naloge. Snovi zanje mu nudijo: Dom, šola, dvorišče, vrt, hlev, gospodarska poslopja, sadovnjak, polje, travnik, pašnik, gozd in vinograd. Prav dobro je tudi, da se že v tem oddelku napiše tuintam glavni spis vsega spisja, t. j. pismo. Procedura pri spisnih vajah v tem letu naj bo izprva slična kot v prvem; brž, ko je mogoče, pa jo naj nadomesti prosti spis, ki je več vreden, nego še tako zlikan spis, ki je zaokrožen po okusu in volji učiteljevi. Otrok naj dela sam; zakaj samo tako delo ga vodi k samostojnosti, ki je prvi pogoj dobrega dela. Seveda je treba priznati, da nalaga poprava spisnih vaj mnogo truda in jemlje mnogo časa; toda kljub temu naj učitelj ne pusti niti ene spisne vaje nepopravljene, če hoče z učenci napredovati. Ni pa potrebno, da bi zahteval učitelj od otrok pismene poprave; po mojem mnenju je vsekako boljša ustna poprava s sodelovanjem vsega razreda.

Prehajam k slovnici. Da se kdo ne bo zavzel, izdam takoj, da ne zahtevam slovniških pravil, temveč samo slovniških vaj. In teh je krvavo treba, če hočemo dovesti otroke do pravilnega spisja. Snov, ki bi jo bilo treba obdelati že v drugem šolskem letu, bi bila sledeča: a) Otroci morajo izvedeti, s kakšno začetno črko pišemo po piki, vprašaju in klicaju; b) seznaniti se morajo s pisanjem lastnih imen, za kar prav dobro služijo imena učencev, domače vasi, vode itd.; c) jako važna za to dobo je tudi delitev besed; d) nič manj važna ni korektura samoglasnikov in soglasnikov, z ozirom na domačo govorico; e) otroci naj tudi spoznajo, da lahko pripovedujejo o osebah, živalih, stvareh in rečeh — kaj so, kakšne so, kaj delajo, koliko jih je in kdaj se vrši njihovo delo. — Boj, ki so ga sprožili

nekateri pedagogi proti slovnici, je bil pač neupravičen. Lep spis brez pravopisja in slovniških pravilnosti je podoben deklici, ki je lepa samo v obraz, drugače pa pohabljena.

Kar se tiče računanja v drugem šolskem letu, moram zopet poudarjati, da naj bi vpoštevale računice zlasti praktično stran življenja. Škoda, da se vsepovsod tako malo oziramo na življenje, ki se poraja vsak dan pred nami. Vsakemu je znano, da n. pr. uprav šolski otroci na kmetih preneso iz trgovin največ blaga na dom. Zakaj bi se te ugodnosti za računstvo ne oprijeli? Zakaj bi ne zajemali snovi iz življenja? Mimogrede samo preprost zgled: »Kaj so ti veleli doma prinesiti od trgovca? — Koliko denarja so ti dali? — Koliko boš plačal za blago? — Koliko ti mora dati trgovec denarja nazaj?« — Menim, da donese tako in podobno računanje v šolsko sobo življenje, da si nam lepšega niti želeti ni treba. Žalost pa plove po razredu, ki v njem visi tabela tržnih cen, napisanih morda že pred leti, pa se vendar računi dannadan po teh številkah, ne oziraje se na resnico in na faktične razmere. Kdor se zanimlje za tako in podobno računanje, tega opozorim na prav dobro delo *Doive* z naslovom: »*Taschenrechenbuch für den Lehrer*«, zvezek I.—V., ki ga dobiš pri Pichlerju na Dunaju. Omenjam pa tudi, da se nam obeta v tem oziru tudi slovenska noviteta iz rok našega neumorno delavnega šolnika Stiasny-ja.

Petje, telovadba in risanje pa se suče še tudi v drugem šolskem letu v okviru prvega šolskega leta. Edino obseg je malo večji.

Kpetju naj bi se pritegnile na ti stopinji nabožne, domoljubne, pa tudi take pesmice, ki jih rabijo otroci za uspavanje svojih bratcev in sestic; s tem bi si šola pridobila naklonjenost mater in po njih tudi očetov.

Telovadba naj bi se združila z malimi izletmi, z igrami in opazovanjem slikovite prirode božje. V teh izletih najdejo otroci zaklade nazorne nauka, obenem se ž njimi stavi podlaga za poznejši realni pouk. Kdor ne verjame, naj poizkusi in videl bo, kako blagodejno vplivajo taki izleti na spisje, opisovanje, pripovedovanje in tudi risanje.

Nekaj novega v drugem šolskem letu so ženska ročna dela. Res je, da o tehniki teh nisem zmožen razpravljati. Upam pa, da mi cenjene tovarišice ne bodo zamerile, ako omenim, da zadostuje za naše razmere povsem, če se navadijo učenke drugega šolskega leta onih oblik, ki so potrebne za pletenje nogavic. Povsem nepotrebno in skoro potrata dragocenega časa se mi zdi, če mučimo otroke drugega šolskega leta s kvačkanjem in podobnimi finejšimi izdelki. Tu pridemo zopet do naše, že opeotovano izrečene devize: Imejmo povsod in v vsem pred očmi praktične potrebe kmetiškega življenja.

A. Č.

Krščanski nauk na nerazdeljeni enorazrednici.

Pri nas na Kranjskem ni ravno mnogo takih ljudskih šol, ki se prištevajo v kategorijo nerazdeljenih enorazrednic, vendar se zdi potrebno, da izpregovorimo tudi o teh »ljudskih univerzah«, in sicer glede najtežavnejšega vprašanja katehetske prakse: Kako poučevati verske resnice na enorazredni nerazdeljeni ljudski šoli, da se doseže vsaj približno predpisani smoter.

Praksa v tem oziru je dokaj različna po raznih deželah, dasi se je uprav v tem vprašanju dokaj debatiralo in pisalo. Pripomniti treba, da imajo po nekaterih avstrijskih deželah silno veliko nerazdeljenih enorazrednic, na Tirolskem n. pr. čez 700.

Najprej je treba odgovoriti na vprašanje: Koliko oddelkov naj napravi veroučitelj?

Doslej je marsikdo razdelil otroke po starosti v tri skupine: Nižja skupina (od 1. do 3. šolskega leta); srednja skupina (4. in 5. šolsko leto); višja skupina (od 6. do 8. šolskega leta). Verstveni pouk je bil potem ločen po skupinah in po starosti. Prvo četrt ure se je pečal katehet z začetniki, drugo četrt ure je porabil za otroke, ki so imeli že Mali katekizem in znali vsaj deloma brati; ostali čas je porabil za bolj razvito deco s Srednjim katekizmom. — Samoposebi umevno, da ob takem pouku ni moč ne pedagoško vzgajati, ne metodiško obravnavati učne snovi; vse bi bilo le površno, plitvo, zato so novejši katehetski strokovnjaki označeno učbo docela zavrgli.

Prišli so drugi, ki so nasvetovali uprav nasprotno ravnanje in rekli: Ni treba nikakih oddelkov; vsi otroci naj se poučujejo po nekaki srednji poti obenem. Za tako »diagonalno« katehezo se zopet večina praktičnih katehetov iz umevnih razlogov ni mogla ogreti. Popolnoma brez ločitve in razločka se ne da izhajati. Kako torej?

Skoraj splošno je obveljal nasvet, naj se napravita dva oddelka A in B. V prvi oddelek bi se sprejeli vsi otroci, ki ne znajo dosti brati, torej začetniki in povečini otroci drugega šolskega leta ter slabiči izmed starejših šolarjev. K oddelku B spadajo vsi drugi učenci, ki bi jih porazdelili v dve koncentrični skupini B₁ in B₂. Skupina B₁ naj ima Mali katekizem, B₂ pa Srednji katekizem. Več razlogov je pa za to, da naj imata obedve podskupini Srednji katekizem in Zgodbe sv. pisma.

Kako se je tedaj lotiti pouka? Na to vprašanje odgovarjajo zastopniki novejše katehetike: Kjer sta dve skupini (oziroma tri skupine) združeni v enem razredu, naj se vsi v eni učilnici navzoči otroci hkrati in o istem predmetu poučujejo.

Tako učbeno pot priporoča dunajski podrobni načrt, ki pravi: »Sämtliche Schüler einer Klasse werden gleichzeitig und direkt über denselben

Lehrstoff unterrichtet, also Klassen-, nicht Abteilungsunterricht . . . . Beim Abteilungsunterricht geht auch durch den Wechsel des Unterrichtes viel kostbare Zeit verloren.«

Enako navodilo daje načrt za pouk krščanskega nauka v krški škofiji. Tu beremo (str. 167): »Verstveni pouk na enorazrednici je sila težaven, ker so hkrati navzoči otroci vseh letnikov, najmanjši in največji. Razlika glede starosti in zmožnosti je navadno tako mnogolika, da bi katehet skoraj moral vsaj dva najnižja letnika posamič poučevati. Vendar pa naj ostanejo vsi otroci pri skupnem pouku; katehet naj ima pred očmi v prvi vrsti večje učence, male naj pa kolikormoč k temu pouku privabi in priveže (z vmesnimi vprašanji . . .). Tu in tam se bo pač moral pomuditi izključno pri malih . . .«

Splošno naj velja to-le pravilo: Skupina A poslušaj. Katehet je pa dolžan pouk tako prikrojiti ter posameznosti tako jasno raztolmačiti, da bo tudi skupina A vsaj glavne stvari razumela. Drobstinice naj od bogate mize padajo tudi za male. — Kadar je pa treba, da se katehet posebej prizadeva s skupino A, takrat oddelek B ne sme dobiti kake posebne naloge, ampak naj pridno sodeluje. Veroučitelj seveda otrok te skupine tudi v takem slučaju ne sme pustiti v odmoru, temveč naj jim stavi prilično primerna vmesna, razjasnjujoča, poglobljajoča vprašanja.

Umevno, da je k pouku treba pritegniti tudi Zgodbe sv. pisma, predvsem take, ki so porabne kot psihološko potrebna podlaga za pojasnjevanje verstvenih resnic. S tem bo obenem izpolnjen pogoj, ki ga zahtevajo učitelji novejših katehetike, da je namreč pri skupnem pouku vseh otrok nerazdeljene enorazrednice neobhodno potrebna nova učba: razvijajoča, psihološka metoda; kajti ako katehet — kakor se največkrat dogaja — katekizmovska vprašanja lepo zapored razlaga, ali pa še celo samo brati dá, potem je pač izključeno, da bi mogla skupina A slediti pouku starejših otrok, zbranih v oddelku B. Prav tako mora biti katehet na šoli te kategorije — mož, ki zna vzdržati red in disciplino, drugače bo skoraj prisiljen posamezne oddelke ločeno poučevati.

K verstvenemu pouku v ljudski šoli spada krščanski nauk, svetopisemski in liturgični pouk. Kaj naj prevladuje osobito pri malih v nižji skupini? Brez dvoma mora biti tudi podlaga in pomoček verstvenega pouka sv. pismo — svetopisemske zgodbe. Sv. pismo z mičnimi zgodbami in zgledi je pač najboljši pripomoček, da poživimo ves verstveni pouk in da ga ponazorimo. Pri malih v nižji skupini si pa skoraj ne moremo drugačnega pouka niti misliti, kot na temelju in v zvezi s svetopisemskimi zgodbami; zato je gotovo neopravičeno, ako se kdo izgovarja, da mu primanjkuje časa za zgodbe.

Pri srednji in višji skupini je pač katekizem glavni predmet, a zgodbe sv. pisma naj služijo v kolikormoč velikem obsegu kot ponazorilo in kot utemeljitev naukov, ki se jih otroci uče iz katekizma. Kdor se poslužuje takozvane psihološke metode, se bo sam prepričal, kako bo izdatno, uspešno in koristno mogel združevati svetopisemske zgodbe s

katekizmom. Nekateri katehetje se še zdaj ne marajo oprijeti te metode češ, da je nepraktična, predolgovezna, nenaravna itd. Faktično je pa uprav nasprotno res. Psihološka metoda je najbolj n a r a v n a, najbolj praktična, pa tudi okrajšati se dá, saj ni potrebno, da bi pobral vselej vse petere stopnje zgledne kateheze (namreč: uvod, podavanje, ponazorovanje ali poočitovanje, združenje, uporabo); marsikaj se dá in se tudi mora skrčiti, združiti zlasti zato, ker imamo malo ur na razpolago.

Ta razprava naj služi kot izpopolnilo našega podrobnega načrta za poučevanje krščanskega nauka na ljudskih šolah. (Vide: »Chr. päd. Blätter«, 1912, št. 4. in 5.)

Rastislav.

Učiteljevo ravnanje s slabo nadarjenimi otroki.

Ako opazujemo šolsko mladino z ozirom na razne zmožnosti človeške duše, tedaj se takoj uverimo, da glede razumevanja niso vsi učenci enaki in da je modri Stvarnik kaj različno porazdelil darove ali talente med ljudi. Marsikateri učenec hitro razume učiteljeve nauke, dočim je treba drugemu mnogo več časa za to. Imamo torej nadarjene in manj nadarjene, slaboumne in trapaste ljudi. K nadarjenosti prištevamo tudi dober spomin, to je zmožnost človeške duše, dobljene predstave hraniti ter jih poljubno zopet obnavljati. Spomin je takorekoč zakladnica, v katero shranjujemo koristne vede, resnice in pravila.

Ako hoče doseči učitelj s svojimi učenci povoljne učne uspehe, tedaj je predvsem neobhodno potrebno, da spozna dodobra duševne zmožnosti poedinih otrok, da vé, a l i i n v k a k i m e r i j e t a a l i o n i u č e n e c t a l e n t i r a n a l i n e t a l e n t i r a n; duševnim zmožnostim otrok primerno mu je potem prilagoditi svoje ravnanje pri pouku.

Otrokovo duševno zmožnost prav spoznati ni tako lahko, kakor bi človek na prvi hip mislil, kajti kaj lahko se pripeti, da učitelj napačno sodi in potem tudi z otrokom napačno ravna. Zato je treba pri tem velike previdnosti in učitelj se naj s svojo sodbo nikoli ne prenagli. Kolikokrat se je že pripetilo, da je učitelj v šoli smatral otroka za duševnega slabiča, imel ga za neumneža, dočim si je uprav isti učenec v poznejšem življenju s svojimi duševnimi umotvori pridobil slavno ime. Resnica je res, da se število nenadarjenih otrok množi od leta do leta, kar je tud glavni vzrok, da se s šolsko mladino vobče ne doseže to, kar bi se lahko in kar bi se moralo; toda prava a b o t n o s t a l i s t u p i d i t e t a j e r e d k e j š a, kakor se navadno misli. Otrok, ki je le len v mislih, ki ga ne zanima naš predmet, ki je površen, malomaren v mislih, še nikakor ni aboten. Dobe se namreč tudi otroci, ki natihem marsikaj nabirajo, o marsičem razmišljajo, pa nimajo sposobnosti, na povelje iz zaklada svojih znanosti kaj povedati, ne znajo si pomagati, ker so okorni in neokretni.

Slabo ali nedostatno nadarjeni otroci so velike reve in potrebujejo podvojene učiteljeve pozornosti in ljubezni, zato mi bodi dovoljeno, da izpregovorim prav na kratko nekoliko besedic o tem, kako je s takimi otroki v ljudski šoli ravnati, da jih vkljub njihovi manjši duševni zmožnosti spravimo naprej.

Predvsem je potrebno, da ravnamo s slabo nadarjenim otrokom dobrohotno in prizanesljivo in da imamo z njim potrpljenje. Pomislimo, da je talent dar neba, ki ni vsakomur podeljen. Zato se naj učitelj varuje, da ne bo do slabo nadarjenih otrok razkačen, strasten, jezen; zakaj s hudo vanjem, z zmerjanjem in z jezo ne opravimo ničesar, pač pa zadušimo v otroku ljubezen in veselje do šole in do učenja. Spomin na otroška leta, ki je pri mnogih tako prijeten, se po takem ravnanju v otroku zagreni. Sploh pa treba pomniti, da pospešuje vsaka nepremišljena izjava in vsaka prenagla ter preostra sodba učiteljeva le mlačnost ter naredi otroško dušo še manj pristopno. Zasmeh, zaničevanje malo nadarjenega otroka zbuja v njem kal strupene zlobnosti.

Učitelju je neprestano skrbeti, da ohrani tudi v manj nadarjenih otrokih pazljivost in pozornost do pouka, zakaj brez učenčeve pazljivosti ne pomaža nič ne pouk, ne učenje. Duh nepazljivca je v nekaki zaspianosti in raztresenosti tako, da nobeni stvari ne more vztrajno slediti.

Učiteljevo poučevanje bodi torej zanimivo, živo in za to je treba predvsem skrbne priprave. Dolgočasen pouk je na veliko škodo vsem otrokom, zlasti pa še slabonadarjenim, katerih si mlačen učitelj ne more nikoli zase pridobiti.

Učitelj naj skrbi pri pouku vedno za to, da tudi slabo nadarjeni otroci predmet če le mogoče popolnoma razumejo. Vendar pa se naj tukaj zahteva ne pretirava, ako se opazi, da je vtis predmetove podobe v učenčevi duši temen, zamotan, nejasen. Raje torej manj tvarine, a to je spraviti v popolno duševno last večine učencev.

Čim šibkejši je otrokov duh, tembolj se naj učitelj ogiblje in varuje preobkladanja. Preobkladanje učiteljevo povzročuje raztresenost, pri tem pa trpi tudi disciplina.

Dobro je, ako učitelj od časa do časa izpraša natančno svojo vest, ni li morda on sam kriv, da ne more ta ali oni učenec, ki ga prišteva učitelj otrokom brez talenta, napredovati in se duševno razvijati.

Važno in povsem resnično je, kar piše o tem dr. L. Kellner: »Jeziš se in nit potrpežljivosti se ti hoče pretrgati, ker otroci ne sledijo dovolj naglo tvojemu pouku, ker ne pazijo na tvoje besede. Toda pomisli: Si li bil v poučevanju dovolj jasen in nazoren? In, če so postali tvoji malički zares nepazljivi, ali nisi morda njihove otroške moči in vztrajnosti preobložil?«

Dr. Kellner se potem čudi, kako je mogoče, da je prav pri mladih učiteljih, ki nimajo tako daljne poti nazaj v svoja otroška leta, s katerimi je v zvezi samospoznanje, da je prav pri teh učiteljih potrpežljivost tako redka prikazen, potem pa pravi: »Sedite, dragi mladi učitelji, v duhu zopet na šolsko klop svoje otroške dōbe, zamislite se živo v položaj duše

maličkov, ki sede pred vami in ki se ozirajo namesto v čitanko na solnce, ki kuka skozi okno, poslušajo ptiča, ki se je oglasil na šolskem vrtu. Kako močno je vendar navezan otrok še na zunanje čutne vtise.»

Slabo nadarjenim otrokom je v veliko izpodbudo tudi prijazna naša pohvala, ako zapazimo in priznamo na njih vsak najmanjši napredek, vsak četudi neznaten uspeh njihovega truda, njihove pazljivosti.

Slabonadarjenemu otroku dajmo tudi priliko in pogum, da nas lahko vpraša, če česa ne razume in ne ve. Imejmo vedno čas za tako ubogo bitje.

Tudi sposobnejše, to je bolj nadarjene otroke navajajmo, da pomagajo duševnim revčkom. Zlasti pri otrocih, ki ostanejo čez poldne v šolskih prostorih, je to mogoče. Res je sicer, da učenec, bodisi v kakem predmetu še tako trden, ne pozna prave metode, res pa je tudi, da otrok iznajde često sam način, po katerem drugemu kako stvar pojasni, včasih celo z večjim uspehom nego učitelj sam, ker slabega otroka ni sram, vprašati svojega trdnejšega tovariša po tem, kar mu ni dovolj jasno.

Če pa ostane ob vsem delu in naporu, ob vsem prizanesljivem ravnanju naš trud pri slabo nadarjenih otrokih brez pravih uspehov, tolažimo se, da ni zlobna volja, marveč le pomanjkanje nadarjenosti vzrok vsem neuspehom. Ne zabimo nikdar, da smo le vrtnarji človeških rastlin; naša naloga je: cvetice razumno gojiti, blagoslov pa naj pride od zgoraj!

A. Mrkun.

Nekoliko statistike o protialkoholnem delovanju v šoli.

Koliko hudega in koliko gorja provzroča alkoholna kuga, je že bolj ali manj znano. Tudi na vzgojnem polju ne poznamo skoraj hujšega škodljivca, nego je alkohol. Preden pa moremo napovedati boj sovražniku, se moramo z njim poprej seznaniti. Treba je osobito mladini pokazati tega nevarnega, a prikritega škodljivca, pokazati v pravi luči. Zato bi bilo pametno, ako bi se v ljudski šoli nekaj stvari ali celo predmetov, ki so manjše važnosti, opustilo; mesto tega naj bi se pa vpeljal pouk o higieni, zlasti pouk o alkoholizmu. *Vitae, non scholae discimus.* Škof dr. Egger piše: »Mnogo važnejše je, če so poučeni otroci o alkoholu in njege nevarnih posledicah, nego če vedo, kakšne so tuje dežele in ljudstva; kajti zdravi in pridni so vseeno lahko, čeprav o teh stvareh mnogo ne vedo; če pa vsled nevednosti zajdejo med alkoholike, je navadno vse izgubljeno. Marsikatero zlo bi se preprečilo, ako bi že otroci v šoli dobili potrebnega pouka o alkoholnem vprašanju.

Škodljivost alkoholizma za človeško družbo so uvidele že mnoge države, zato so pritegnile šolo, da pomaga v boju proti alkoholizmu.

Poglejmo, kaj se je do sedaj že storilo v šoli in potom šole proti alkoholizmu v raznih državah.

1. **Poizvedovanje oblasti.** Javna oblast je napravila statistiko o mladostnih pivcih v sledečih krajih:

L. 1905. v Berlinu, 1904 v Monakovem, 1903 v Rottenburgu, na Virtemberskem, 1906 v Brunšviku, 1906 v Meiningenu. V Avstro-Ogrski: 1901 na Štajerskem, 1907 na celem Ogrskem.

Protialkoholna društva so poizvedovala: 1896 na Badenskem, 1899 v raznih krajih Nemčije, 1908 v Italii, 1903 na Nizozemskem.

2. Kje je vpeljan protialkoholni pouk?

Sistematično se poučuje o alkoholnem vprašanju v ljudski šoli: V Belgiji od l. 1898., in sicer pol ure na teden v vsakem razredu. V Nemčiji le v nekaterih krajih, tako n. pr. v Oldenburgu od l. 1905. dve uri vsako leto v višjih razredih; v Meiningenu od l. 1906. vsak mesec eno uro od četrtega razreda dalje. Na Angleškem ima vsaka grofija svoj učni red, zato je protialkoholni pouk v različnih krajih različno odmerjen. V večini angleških kolonij je protialkoholni pouk obligaten, n. pr.: v Kanadi, Viktoriji (Avstraliji), Novi Zelandiji itd. — Istotako je zapovedan protialkoholni pouk v rumunskih ljudskih šolah od l. 1897., na Švedskem od l. 1892., v Švici le v nekaterih krajih. — V Združenih državah je v vseh javnih šolah uveden protialkoholni pouk, in sicer prva tri leta 10 tednov po 3 lekcije tedensko, v naslednjih petih letih pa 10 tednov po 4 lekcije tedensko. — V angleških kolonijah Severne Amerike se pri vstopu v višje razrede zahteva celo poseben izpit iz alkoholnega vprašanja.

3. Po nekaterih državah in deželah je vpeljan priložnostni pouk o alkoholnem vprašanju, t. j. pri posameznih predmetih se prilično kažejo kvarne posledice alkohola. Tu sem spada pač tudi Avstrija.

V Avstriji je po šolskem in učnem redu z dne 28. februarja 1902 zaukazano, naj se po ljudskih in meščanskih šolah pri vsaki priliki opozarja na škodljive posledice nezmernega uživanja alkohola.

V višjih šolah se redno ali pa priložnostno vrši protialkoholni pouk: Na Danskem (na gimnazijah in na vseučilišču), po nekaterih krajih na Nemškem, na Angleškem, v Ameriki itd. Na Francoskem so ukazana alkoholna predavanja pri pouku o higieni, nacionalni ekonomiji in pri moralki. Na Nizozemskem in Norveškem skoraj prav tako. Po nekoliko je oskrbljeno za tozadevni pouk v višjih šolah v Srbiji, na Ruskem in Švedskem in v Švici. Razmerno najbolj in najlepše je urejen alkoholni pouk v srednješolskih razredih ter po višjih šolah v Združenih državah severoameriških. Na Ogrskem je ta pouk zaukazan od l. 1903. v vseh razredih pri pouku o higieni. V ta namen so postavljeni šolski zdravniki. V Avstriji . . . . . nič.

4. Protialkoholni učni pripomočki so oblastveno priporočeni v Belgiji, Nemčiji, na Angleškem, Francoskem, v Italiji, Luksemburgu, na Nizozemskem, Norveškem, v Rusiji, na Švedskem, v Srbiji, v Združenih državah severoameriških. V Avstriji so priporočene stenske oblike Weichselbaumove o poškodbi najvažnejših organov človeškega telesa vsled alkohola.

5. Kako je poskrbljeno za predizobrazbo učiteljstva v alkoholnem vprašanju. Učiteljski kandidati imajo tozadevni pouk v Belgiji

in tu skrbi za protialkoholna predavanja na vseh učiteljskih društvo abstinentnih učiteljev. Na nemških učiteljskih se alkoholno vprašanje obravnava v zvezi z naravoslovjem. Na Angleškem skrbi za protialkoholna predavanja na učiteljskih zlasti »Nadebudna zveza« »Band of Hope«. Deloma se poučujejo in oborožujejo za protialkoholno vojsko učiteljsniki na Francoskem, Nizozemskem, Norveškem in Švedskem. V Združenih državah severoameriških se strogo pazi na ta predmet na vseh učiteljskih. Vsak učit. kandidat mora napraviti poseben izpit iz alkoholnega vprašaja.

6. Društva abstinentnih učiteljev delujejo na Danskem (500 članov), na Nemškem (zveza učiteljev 530 članov, zveza učiteljic 115 članic); na Angleškem je več društev z učiteljskimi člani. Holandsko društvo abstinentnih učiteljev šteje 750 članov ter dobiva vladno podporo. Enaka društva so ustanovljena na Francoskem (eno), na Finskem (eno), na Norveškem (eno), na Ruskem (eno), v Avstriji (eno s 120 člani). Prezreti ne smemo seveda protialkoholnega odseka v naši »Slomškovi zvezi«, ki se dokaj živahno giblje.

Nekako najbolj razvita je abstinentna družba švedskih učiteljev, ki ima 1224 udov. Švicko društvo abstinentnih učiteljev in učiteljic ima tudi lepo število sotrudnikov (500).

7. Ali so kje abstinentna društva a) za ljudskošolske učence, b) za višješolske učence?

a) Posebna društva za abstinentne učence ljudskih šol so n. pr. v Belgiji, in sicer takozvana šolska treznostna društva od l. 1887. dalje. Vodijo jih učitelji. Na Danskem imajo razna abstinentna društva mladinske odseke; enako je tudi v Nemčiji, kjer sprejemajo učence vseh zavodov od 10. do 18. leta. Tako organizirane mladine je v Nemčiji do 19.000. Na Angleškem kaj s pridom deluje takozvana »Nadebudna zveza« (Band of Hope), ki šteje nad tri milijone otrok. Francija ima 1305 raznih mladinskih odsekov ter okrog 73.000 članov. Na Nizozemskem so na nekaterih šolah podobna društva kakor na Angleškem »Band of Hope«; na Norveškem je okrog 40.000 učencev, ki so udje otroških odsekov pri raznih abstinentnih društvih.

V Avstriji ne smejo niti ljudskošolski, niti srednješolski učenci imeti nikakih društev; na Ogrskem se po ministrskem ukazu smejo učenci pod vodstvom učiteljev udeleževati shodov dobrih temparjev; na Rumunskem imajo mladinske odseke dobrih temparjev.

b) Posebna društva za učence višjih učilišč so na Nemškem: Germania od l. 1902. (750 udov); nemška zveza abstinentnih deklic od l. 1906. (105 udov); dalje nemška zveza mladih potovalcev: Wandervogel. Prav tako obstoje dijaške abstinenčne in protialkoholne zveze na Finskem, na Francoskem, v Italiji, na Nizozemskem, Norveškem in dr. Na Švedskem ima abstinentna zveza učeče se mladine švedske že 210 podružnic, izmed teh je 39 za gimnazijce (2358 članov).

A. Čadež.

Mens sana in corpore sano.

ako važno mesto v vzgojeslovju ima predmet, ki hočem o njem razpravljati. Na videz spada pravzaprav v področje zdravnikovo, toda omejiti se hočem bolj na take stvari, ki so s pedagoško stroko v tesni zvezi in o katerih mora biti kolikor-toliko poučen vsak izobraženec, tembolj še vzgojitelj.

Na čelo svojega referata sem postavil latinski rek »Mens sana in corpore sano«. Ta rek poganškega pesnika Juvenala kratko, jedrnato, pa lepo izraža zlato resnico, ki jo je nemški pesnik zavil v sledečo kitico:

Soll geistiges Leben wohl gedeihen,
so muß der Leib die Kraft verleihen!

Po domače bi rekli:

Da po duhu napreduješ,
glej, da prej telo neguješ!

Takozvano socialno vprašanje obsega brez dvoma tudi skrb in brigo za srečno bodočnost mladine, za blagor prihodnjih rodov. Mi vsi smo v prvi vrsti poklicani, da se za to brigamo, da presojamo in preiskujemo pogoje, ki je od njih odvisno nravno in telesno napredovanje mladine; poklicani smo, da poiščemo in odstranimo vzroke, ki ugonablajo duševne in telesne moči našega mladega naraščaja. Pri tej skrbi pa ne smemo pozabiti, da je fizična vzgoja predpogoj in podlaga vsake druge vzgoje. Kdor zanemarija telesno vzgojo, utegne ugonobiti človeško življenje, ali pa vsaj pokvariti zemeljsko srečo človekovo. Zdravje in moč, dolgo življenje, plodonosno delovanje, pa tudi duševni razvoj je odvisen od modre in skrbne telesne vzgoje. Telo je orodje, ki po njem duh izvršuje svoje delo; čimbolj zdravo in čvrsto je to orodje, tem živahneje in stanovitneje se razvijajo duševne zmožnosti.

Modro in vsestransko skrb za telesno čilost in zdravje otrokovo je treba torej priporočati tudi iz višjega, moralnega ozira. S pravilnim negovanjem otrokovega telesa bomo izvrševali kolikortoliko tudi dolžnosti takozvane spolne (seksualne) vzgoje, o kateri danes piše, modruje in razmotriva ves pedagoški svet. — Pojavila se je bila struja, ki je šla predaleč, ker je zahtevala od vzgojiteljev taka pojasnjevanja o spolnih stvareh, v taki meri in v taki obliki, da bi bila mladini bolj na škodo in kvar, nego na korist. Resni pedagogi pa so prišli do prepričanja, da je vsestransko skrbna, od rodne hiše ter od učiteljstva negovana vzgoja — duševna in telesna — obenem tudi najboljša seksualna vzgoja.

Z ozirom na to hočem podati nekoliko nasvetov, ki naj bi pospešili previdno skrb za telesno, in s tem tudi za duševno čilost in zdravje naše mladine, saj smo prepričani, da se maščuje navadno célo življenje, kar se zamudi ali zanemari pri otroku.

Za zdravje mladine se danes mnogo brigajo šolske oblasti, učiteljstvo, šolski zdravniki. Prirejajo se razstave v ta namen; omenjam n. pr. lansko mednarodno razstavo za šolsko higieno v Draždanih. Tu je bilo videti, kako naj bodo urejene učilnice, kako naj bodo opremljene, koliko obsega morajo imeti, kakšna bodi razsvetljava, stenska barva itd. — Moderno šolsko pcslopje ne sme pogrešati ne kopelnic, ne umivalnic, ne vrtov, ne kuhinj, ne šolske klinike za zobe . . .

Tudi pri nas se zahteva, da morajo biti učilnice prostorne, zračne, pozimi dovolj in pravilno ogrete. Otroci morajo imeti tudi ob učnih dneh kolikortoliko gibanja in razvedrila. Šola opozarja otroke, kako naj vestno skrbe za zobe, kako naj se varujejo prehlajenja ter ogibljejo opojnih pijač, škodljivih jedi itd. Ta isto bi še bolj skrbno in še z večjo strogostjo morala storiti tudi domača hiša.

Edino to bi se utegnilo šoli očitati, da naklada otrokom preveč dela in učenja; toda ta očitek je ponekoliko neopravičen, ponekoliko pa se poraja iz rahločutne ljubezni staršev do otrok.

Res je, da utegne prevelik duševni napor otrokov provzročiti zgodnjo nervoznost; trdi se, da nastanejo vsled tega škodljive posledice v seksualnem oziru, prezgodnja spolna zrelost med mestno mladino; toda to so le posamezne izjeme, pri katerih so s svojo krivdo udeleženi morda tudi starši in oskrbniki, ako niso oskrbeli telesu zadosti krepila, odmora, razvedrila in oddiha.

Če je res, da se dandanes od otrok mnogo terja, ker življenske in časovne razmere to zahtevajo, je pa zopet tudi res, da preskrbuje šola danes otrokom veliko učnih pripomočkov in olajšav, ki jih svojčas v ljudski šoli niti poznali nismo; zraven tega je pa dolžnost vseh vzgojnih činiteljev, da spravijo duševno delo otrokovo v ravnovesje s telesnim okrepilom in razvedrilom, — žal, da se dobri volji roditeljev postavi po robu le prevečkrat nepremagljiva brezsrčnica: revščina.

Toliko nasplošno. Zdaj pa nekoliko podrobnosti.

* * *

Prvo temeljno pravilo pri negovanju otrokovega telesa in zdravja bodi: Zabranjaj vse, kar škoduje zdravju! Drugo pa: Skrbi, da se bo otrokovo telo pravilno ohranjeno, utrjevalo in krepilo!

Pri vsem in povsod pa je treba vestno vpoštevati tudi malenkosti. Znana nam je stara prislovica: Iz malega raste veliko. Ta rek velja v enaki meri, če imamo v mislih moralne napake, ali pa telesne hibe otrok. Iz male napake, pomanjkljivosti, ki se v otroku ne zatre pravočasno, zraste kaj lahko nevarna hudobija, velika skvarjenost; majhna bolehavost ali hiba na telesu, vzemimo na zobeh, ki se zanjo nihče ne zmeni, provzroči lahko veliko neprijetnost ali nesrečo za celo življenje. — Kakor n. pr. ena sama kepa snega, ki se sproži na strmini, lahko provzroči pogubonosen plaz, tako dá morda kak malenkosten strup, recimo v podobi alkohola — povod življenski katastrofi.

Prvo vlogo med činitelji, ki ohranjajo in pospešujejo telesni razvoj, ima brez dvoma **hranitev**. Hranitev bodi primerna otrokovi starosti. Hranivo, kakršno se je udomačilo po naših meščanskih krogih (n. pr. preveč mesnine, alkoholne pijače), zdravniki in pedagogi splošno obsojajo.

Napačna in neprimerna hranitev ima na svoji nerazsodni vesti tisoče in tisoče **nevraščenskih** otrok, ne všteti slabih moralčnih posledic, ki jih provzroča.

Če pregledujemo zdravstvene predpise, določujoče čas, kakovost in količino otroškega hraniva, zamoremo sledeče trditi:

1. Hrana mora biti **zadostna**, a ne preobilna; ne prevroča, ne premrzla, **redna** ter primerno razdeljena na dnevne čase. Mladina, ki raste in dorašča, potrebuje večkrat tečne, lahko prebavljive hrane.

2. Strogo se je pri otroku ogibati umetnih **dražil**, **razdražljivih** jedi osobito zvečer; kajti toli razširjena nervoznost med mestnimi otroci je dostikrat posledica razdražljivih jedi. Med te spada tudi preobilna **mesna** hrana. »Otrokom naj se nudi obilo sočivja, sladkih jedi, kolikormoč sadja . . .; alkohol pa se mora mladini v vsaki obliki in v vsaki še tako majhni količini zabraniti,« — tako piše zdravnik Bruns v knjigi »Die Nervosität im Kindesalter«. (O tem še pozneje.) Isto zahteva tudi seksualna pedagogika, ki pripisuje prezgodnje pojave spolnega nagona povečini dražilni hranitvi.

Racionalno zdravstvo tedaj hoče, da imajo otroci zdravo, zadostno in lahko prebavljivo hrano; križ je seveda tam, kjer je revščina vsakdanji gost.

Zdravo in previdno vzgojeslovje pa nikakor ne brani, da bi se ne smelo dati otroku včasih nekoliko prilike za samozatajevanje. Krščanska morala to naravnost priporoča; pa tudi zdravniki trde, da ni napačno, če se ješčnost nekoliko kroti. Ako pa vpoštevamo potrebo previdne seksualne vzgoje, moramo poudariti, da se tudi **zmernost** in telesno utrjevanje prišteva med profilaktične (izogibne) pripomočke, ki preprečujejo in ovirajo seksualne zablode med mladino.

Še pesnik Gleim slavi zmernost kot najboljšega zdravnika:

»Der beste Arzt ist jederzeit
des Menschen eigne Mäßigkeit.«

(Zdravnik najboljši in poceni
je **zmernost-treznost**, le verjemi!)

Nikjer se pohotnost in seksualna sla tako bujno ne razvija, kakor v omehkuženem, razvajanem in razkošno rejenem telesu, saj pravi latinski rek: »Abundantia ciborum frumentum vitiorum!« (Prevelika obilica jedi — zarodek hudobij.) Zato pa je dolžnost staršev, da osobito v kritičnih letih ne dajejo otrokom razdražljivih jedi, posebno ne zvečer, ko se vsakemu človeku najbolj prileže lahka močnata jed.

Alkohol.

O nesrečnih in pogubonosnih posledicah alkohola, alkoholnih pijač, beremo in se prepričujemo lahko vsaki dan. Ker se pa starejši pivci ne dajo tako lahko prepričati, še manj pa odvrniti, da ne bi de-

lali pogostokrat poklonov svoji običajni meri, zato storimo, kolikor nam je moč, pri mladini, da se ne oprime pivskih navad, da si ne zastruplja zdravja z alkoholom.

Ako bi imel kdo še napačne predsodke, in bi držeč se zastarelih običajev, dajal celo otrokom alkoholnih pijač, bi mu po pravici zaklicali: Prijatelj stoj! Ti si ubijalec otrokovega zdravja in blagostanja!

Da se ne bo reklo, kakor da pretiravam, hočem navesti, kaj govore o alkoholu z ozirom na mladino izkušeni veščaki, zdravniki in pedagogi na vseučiliških stolicah.

Alkohol zastruplja mladostno telo otrokovo. To trditev je dokazala moderna veda tako jasno, da bi bilo naravnost smešno, ko bi hotel kdo oporekati. »Alkohol je največji sovražnik duševnega in telesnega zdravja«, tako kliče vsem vzgojiteljem ravnatelj dr. Waldschmidt v Draždanih. »Alkohol je hujski strup«, pravi dr. Fric Förster v Draždanih, »kakor marsikak drug strup, ki ga je dobiti v lekarni.« (Seveda bi kdo ugovarjal: »Saj vino, pivo ni alkohol.« To je res; a ima večje ali manjše količine alkohola, ki ni brez škodljivih posledic, osobito če imamo pred očmi nežni organizem otrok.)

Predvsem omenjajo zdravniki, da alkohol draži in kvari živčevje. Prof. dr. Ziehen v Jeni piše: »Živčevje otrokovo je veliko bolj pristopno kvarnim vplivom alkohola, nego živčevje odraslih.« Dokazano je, da je pri otrocih v predšolski dobi vsled male količine zaužitega alkohola nastopila celo smrt. (Prof. dr. Demme v Brnu pripoveduje, da je umrl triletni otrok, ker se mu je dalo 75 gramov alkohola. — Zdravstveni svetnik dr. A. Baar v Berlinu navaja zgled, da je umrl 3 in pol letni otrok, ker je izpil dve žlici alkohola.) V Klösterle (Predarlško) je neka mati pred dvema letoma poslala svojo hčerko po žganje. Med potjo je deklica nekoliko pila in pokušala strupeno pijačo; vsled tega je umrla malo ur pozneje.

Vselej seveda ne nastopijo tako hude posledice, brez škode pa ni nikdar, ako otrok pije vino, pivo ali celo žganje in rum, četudi samo kot primes v čaju. Gotovo je, če bi drugih nemilih posledic ne bilo, da si tak otrok največkrat pokvari želodec, da dobi razne črevesne in želodčne katarne, da se normalno ne razvija itd. To resnico je potrjeval zlasti znani župnik Kneipp. In da pridemo zopet do moderne bolezni *nervoznosti*: kdo jo vsaja v nežno telesce otrokovo? Brez dvoma tudi alkohol. Učenjak dr. Cathomas v St. Gallen (Švica) piše: »Današnja bolezen, ki je najbolj v modi, nervoznost, ima svoj vir v alkoholu, ki ga uživajo ljudje v mladostni dobi.« Isto potrjuje dunajski zdravnik Nothnagel.

Sedaj še nekoliko, kako ovira alkohol duševno delovanje (šolskih) otrok. Čujmo izjavo slovečega monakovskega profesorja dr. L. Kräpelina: »Na najstrašnejši način pa pokončava alkohol živčevje otrokovo. Danes smo prepričani, da ni gotovejšega sredstva, ako hoče kdo izrežati idiote, t. j. neumne, duševno zaostale otroke, kakor če jim daje redno alkoholnih pijač. Na tisoče je takih mater, ki sistematično zastrupljajo svoje ljubljence s pijačo, (ki jo same uživajo, ali pa jo vsilju-

jejo otrokom); na ta način provzročajo, da postanejo otroci slaboumni, medli, brez volje in odločnosti, telesni in duševni pohabljeni.«

Da alkohol kvarno vpliva na duševno delovanje otrok, nas prepričuje lastna izkušnja. Cenjene kolegince in kolegi mi bodo pritrdili, da so mestni otroci zlasti ob dneh po praznikih in nedeljah duševno tako slabo razpoloženi, tako malo delavni, kakor noben drug dan. Človek bi sodil, da se otroci ob nedeljah odpočijejo, razvedre in okrepe, da bodo v šoli potem toliko bolj svežega in čvrstejšega duha, toda uprav nasprotno je res. Kako naj si razlagamo ta nepričakovani pojav? Ponekoliko provzročajo ponedeljkovo zaspanost in malomarnost razna razveseljevanja prejšnjega dne, ki so jih bili deležni — morda celo zvečer — tudi otroci; ponajvečkrat pa je krivdo iskati v alkoholnih pijačah, ki so jih privoščili nespametni in nepoučeni starši v obilni meri in brez potrebe tudi otrokom.

Med prve veččake v alkoholnem vprašanju štejemo gotovo znanega ž škofa Eggerja v St. Gallenu. Čujmo, kaj piše ta mož staršem: »Več kot dvajsetkrat sem prehodil celo škofijo. Službovanje moje mi je dalo priliko, da sem šel kolikormoč velikokrat med mladino, med otroke. Prišel sem do spoznanja, da so bile duševne zmožnosti pri velikem delu otrok skrhane in oslABLJENE vsled zaužitih alkoholnih pijač. Ako so otroci slabo nadarjeni, tedaj se starši tolažijo, da jim Bog ni dal talentov. Res je, da Bog deli zmožnosti, toda, ljubi starši — tako nadaljuje Egger — darove, ki jih prejemaajo otroci od Boga, vi sami dostikrat pokvarite otrokom s tem, ker jim dovoljujete alkoholnih pijač.«

Ako torej alkoholne pijače tako ugonabljaajo telesne in duševne zmožnosti, tedaj se mora človek res zgražati, ko vidi, kako tuintam silijo in zalivajo že nežne otroke s strupeno pijačo.

Kdorkoli ima srce za blagor mladine, ne more in ne sme mirovati, da bi se ne postavil v vrste bojevnikov zoper alkoholno kugo. Šola in dom si morata v tem boju podajati roke in skupno graditi neprodorni jez zoper alkoholno povodenj. Šola ima dosti prilike, da izpodkopuje veljavo toliko opevanemu in proslavljenemu alkoholnemu kralju, da pove in razjasni, kaj je alkohol ter koliko zla in nesreč je že provzročil, da pouči mladino, katera je najcenejša, najboljša in najbolj zdrava pijača.

Delovanje zoper alkoholno kugo naj pa ne bo odvisno samo od dobre volje posameznega učitelja, temveč učna ustrojba sploh naj bo taka in tako urejena, da se bodo otroci vseh šol in vseh starosti dovolj poučili o skriteem sovražniku človeštva: alkoholu. Kakor drugod, bo brez dvoma prišlo tudi pri nas do tega, da se bo že v ljudskih šolah poučevalo o alkoholnem vprašanju, kakor se to godi n. pr. v ameriških Združenih državah. Tam se otroci od tretjega šolskega leta dalje poučujejo o bistvu in posledicah alkoholnih pijač, in sicer najmanj deset tednov na leto, vsak teden po štiri ure. Enako se predava o alkoholnem vprašanju tudi po učiteljskih; noben učitelj ne more dobiti službe, ako ni napravil poprej povoljne izkušnje tudi o tem predmetu.

Na Angleškem prireja posebno protialkoholno društvo predavanja po vseh ljudskih šolah. To društvo je imelo že pred leti 17 potovalnih učiteljev. Protialkoholni pouk po šolah je vpeljan v Belgiji, na Švedskem, na Francoskem in drugod.

Pri nas na Kranjskem je deželni šolski svet izdal že tudi razna navodila, kako naj šola zabranjuje, da se mladina ne privadí pijačevanja; prirejajo se predavanja osobito pri sestankih učiteljstva in staršev. Imamo tudi učiteljsko protialkoholno zvezo, ki obeta za bodočnost najlepše uspehe, kajti abstinenti med učiteljstvom zbirajo okrog sebe cele čete mladih šolskih abstinentov, ki se tako obvarujejo pretečega zla, dokler je še čas, dokler še ni vse zamujeno. Žal, da nekateri starši nimajo pravega umevanja o škodi alkohola, da sami vdani nezmernemu uživanju, še otroke pohujšujejo in tirajo v pijačstvo. Dolžnost staršev bodi, da učiteljevega prizadevanja ne razdirajo; še lepše pa je, če s trezno zmernostjo, z abstinenco ter z lepim zgledom podpirajo učiteljstvo, ki se bori in poteguje za blagor mladine.

Starši, učiteljstvo in otroci — vsi skušajmo spoznavati velikega sovražnika človeške sreče, potem se bomo brez dvoma vsi složili v boju zoper njega. (Komur ni znana nobena druga knjiga, ki bi mu nakratko dala pojasnila v tem vprašanju, naj si oskrbi »Mali protialkoholni katekizem«, ki ga je izdalo društvo »Abstinent« v Ljubljani.) (Dalje.)

Iv. Š.

Razredni učitelj.

Računstvo.

Za branjem je v ljudski šoli računstvo najvažnejši predmet. Če kdo ne zna računati, še težje izhaja, kakor če ne zna čitati in pisati. O tem nas pouči izkušnja. Včasih naletiš na človeka, ki ne zna ne brati, ne pisati, pač pa dobro računa, dasi ne pismeno. Ta predmet se sicer v ljudski šoli še najbolj metodično poučuje, pač pa premalo praktično. Krive so temu nedostatku večinoma sedanje računice (izvzemši Stiasnyjevo), v katerih pogrešamo uporabnih nalog, ki bi bile res vzete iz življenja za življenje. Ampak o računicah ni da bi razpravljaj, ker je še odprto vprašanje, ako so računice sploh potrebne za učence. Dobé se učitelji, ki zahtevajo računico le za učitelja, da mu kaže metodično pot in olajšuje pripravo. Jaz bi sodil tako-le: Učitelj naj ima metodično navodilo, učenec pa zbirko računskih uporabnih nalog, vzeti iz dejanskega življenja dotičnega kraja. Računice so prikrojene za veliko okrožje, mi pa se giblemo v malem. Vpoštevati je tudi treba, da se življenske razmere, življenske potrebščine dokaj izpreminjajo in množe, kar pa v računicah ostane po cela desetletja neizpremenjeno.

Nekoč sem na nekem shodu slišal našega dr. K., ki je trdil: Naš kmet mora biti tudi trgovec! Kaj je hotel s tem reči? Nič drugega nego: Kmet

mora znati računati! Računati dohodke, računati stroške, več misliti, preudarjati in presoјati. Ali pa se more vsega tega naučiti že v ljudski šoli? Vsekako; toda računski pouk naj se ne goji samo v računstvu odmerjenih urah, ampak spremlja naj tudi druge predmete, kakor zemljepisje, prirodopisje, zgodovino, prirodoslovje itd. Kjerkoli se nudi kaka prilika, naj se izrabi v prid računstva. V zemljepisnih urah lahko mimogrede izračunamo oddaljenost posameznih krajev, dolžino rek, železnic, dohodke raznih pridelkov itd. V prirodopisni uri se lahko vadimo, da cenimo razne predmete, kakor: živali, drevesa na vrtu, v gozdu, pridelke na vrtu in na polju. Zgodovina nam nudi podatke za časovne račune. Pri prirodoslovni uri lahko računamo o učinkih umetnih gnojil. Koliko smo na boljšem, ker smo gnojili z umetnim gnojem, koliko večja je množina pridelka itd. Pa na pametno in temu primerno geometrijsko oblikoslovje se tudi ne sme pozabiti v ljudski šoli, saj dandanes kmet potrebuje tudi takih vednosti. Zemljišča že prodaja na m², strehe vedno bolj in bolj pokriva z opeko, torej mora nehoté misliti, koliko meri streha in koliko opeke bo potreboval itd. Predvsem pa moramo biti praktični v računstvu samem. Ni dovolj, da zberemo nekaj praktičnih nalog, ampak naloge moramo tudi praktično zastaviti! Vsekdar bodi naloga tako zasukana, da učenca sili k samostojnemu razmišljanju in sklepanju. Tudi naj ne nudi preveč števil, ampak če le možno, naj števila vstavijo učenci sami. Učitelj H. Neuländer smatra za napačno, ako vprašaš: Koliko znamk po 10 vin. dobiš za 40 vin.? Pravilneje se mu zdi: Koliko rdečih znamk dobiš za 40 vin.? In zakaj tako? Zato da učenec ne misli zgolj na račun, ampak tudi na predmet. Zuerst der Sachbegriff, dann die Rechnung. Praktično računstvo pa uvede učence tudi v pojmovanje, odkod vzamemo sploh števila, oziroma na kaj se naslantajo. V vseh šolah morajo tedaj biti takozvane »Tržne cene«; ker pa so cene po raznih prodajalnah različne, tedaj bi bilo priporočljivo, ako bi imeli več takih lepenk. Tudi bi lahko imeli za špecerijo, manufakturo, mesarijo itd. posebne take lepenke. Cene bi poizvedovali učenci sami. Računali bi lahko z vsemi štirimi računskimi operacijami v celih in desetinskih številih. Cene pa lahko določimo tudi po tržnih cenah v nekaterih časopisih. Vide »Kmetovalec«, »Domoljub«. Zlasti naj se učenci opozarjajo na nakupovanje v množini, ker je cenejše. Delajo naj se taki računi. Naše ljudstvo mora priti do tega, da bo vedno premislilo pred vsakim korakom, kaj mu je v izgubo, kaj v dobiček! S praktičnim računstvom kaj lahko pospešujemo tudi protialkoholno gibanje. V tem oziru več dosežemo z računskim kot prirodoslovnim poukom. Pa z računstvom pospešujemo in navdušujemo tudi za umno sadjarstvo in čebelorejo. Učenci računajo po koliko izda posameznik, vas, občina, okraj, dežela, država za nepotrebni alkohol; koliko panjev čebel ima sosed, vas, fara itd. Koliko se je pridelalo sadja na posameznih posestvih, v vsej vasi, fari ali občini itd. — Učenci naj sami cenijo po informacijah, ki jih doma dobijo. Primerjajo pa naj, koliko so vsejali in koliko pridelali, nakar izračunajo dobiček ali pa tudi izgubo zlasti ob slabih letinah, ob visokih delavskih plačah. Računali naj

bi tudi, ako se izplača sejati in obdelovati polje, ali bi morebiti bilo bolj pametno obsejati polje z deteljo in gojiti živinorejo. Izračunati dohodke živinoreje, svinjereje, kokošjereje itd. morajo učenci znati, preden zapuste šolo. Pa na račune raznih obrtnikov: črevljarjev, krojačev, kovačev itd. se tudi ne sme pozabiti. V računskih urah se mora ozirati tudi na razna zavarovanja proti ognju, toči, nezgodam, zavarovanje za doživljenje itd. Vse to se lahko uči takrat, ko pridejo na vrsto računске vaje z odstotki. Popust mora biti učencem tudi znan; znati ga morajo izračunati. V računskih urah tudi lahko uporabljamo pratiko in koledar. V obeh knjigah so namreč razne poštnе takse in tarife, kolkovne lestvice, obrestne mere in razni inserati. Za praktično računanje nam lahko služijo raznovrstni ceniki in vozni red, kar vse se lahko dobi zastonj. Kjer so posojilnice, otroci lahko dobé brezplačno vsakoletne računске zaključke, ki nudijo dovolj gradiva za štiri računске operacije. Kadar pišemo Dnevnik in se pripravljamo na pouk v računstvu, mislimo torej na zahteve življenja!

— ž.

V znamenju vzgoje.

znamenju vzgoje se je vršila dne 13. junija okrajna učiteljska konferenca slovenskih ljudskih šol v Ljubljani. V preteklem šolskem letu smo imeli v Ljubljani prvikrat tudi pomožno šolo z dvema oddelkoma za duševno zaostale in nerazvite otroke. Ker slabičev in nezadostno nadarjenih otrok nikjer ne primanjkuje, in se v pomožno šolo sprejemajo samo taki revčki, ki z njimi v vsakdanji šoli ni prav nič doseči, zato je c. kr. nadzornik A. Maier, ki se je tudi sam intenzivno in podrobno seznanjal z napredkom in poukom v pomožni šoli ter preučeval duševni in telesni razvoj teh gojencev, podal pri konferenci obširno in jasno sliko o ustrojbni pomožne šole, o delovanju in o uspehih posamnih otrok, kakor tudi o metodi, ki je najbolj primerna za duševne revčke. Namen Maierjevega točnega in jedrnatega referata je bil pokazati, kako in s kakimi sredstvi je moč tudi pri slabičih doseči vsaj primerne uspehe, da ne bi učiteljstvo preveč tiščalo s slabo nadarjenimi otroki v pomožno šolo, ampak da bi se samo nekoliko potrudilo in žrtvovalo na korist nenadarjenih in zaostalih revčkov.

Prva dolžnost učitelja, ki ima opraviti s takim otrokom, bodi, da izkuša poiskati vzroke zaostalosti. Če so vzroki taki, da jih je moč odpraviti ali vsaj okrhati njih škodljivi vpliv, potem je ne samo pričakovati, ampak se more z gotovostjo trditi, da se bo jel otrok kmalu kolikortoliko normalno razvijati. Taki vzroki so n. pr. revščina v družini, nezdrave stanovanjske razmere, uživanje alkohola i. dr.

Kadar je pa vzrok zaostalosti n. pr. degeneracija staršev, podedovana sifilija, nepravilno oblikovanje posameznih telesnih delov (glave), podedovane posledice alkoholizma itd., takrat so pa vsi poizkusi in uspehi bolj

problematični in odvisni od posebne brige učitelja in staršev. Pomožna šola je najjasnejši dokaz za resničnost svetopisemskega izreka, da se »grehi staršev maščujejo do tretjega in četrtega rodu«.

Govorec o telesnem zdravju je g. nadzornik omenjal tudi po čitniško naselbino za ljubljanske šolske otroke, ki stane mestno občino letnih 8000 kron. Po njegovem mnenju (in po mnenju mnogo, mnogo drugih) Ljubljana ni tako veliko mesto, da bi otroci pogrešali dobrega zraka, igrišč in izprehajališč. Par minut, pa so izvun mesta v najboljšem zraku. Tisti otroci, ki jim je res potreba izpremembe zraka, bi se pa lahko na cenejši način okrepili na deželi. Za stanovanja in prenočišča bi se porabila razna šolska poslopja na deželi. Stalne počitniške šolske naselbine nima niti dunajska občina, ampak pomaga si na cenejši in krajši način.

* * *

V zgoji je bilo namenjeno tudi predavanje sod. svetnika Franca Milčinskega: »O stiku ljudske šole z varstvenim sodiščem v brigi za zanemarjeno mladino«. Gospod predavatelj je pohvalno omenjal, da se ljubljansko učiteljstvo radevolje obrača do varstvenega sodišča za pomoč v zadevah zanemarnjenih in izprijenih otrok. Bati se je, da bi ta vnema ne ponehala, ker sodišče, oziroma »Društvo za varstvo zanikarnih otrok« ne more vselej ustreči, včasih pa tudi ne kaže, ako gre za take slučaje, kjer šola sama s svojimi sredstvi lahko pomaga. Sodišče ne more rešiti povoljno vseh prošenj, ker je dostikrat najprej merodajno denarno vprašanje. Lani je društvo plačalo samo za gojence na Rakovniku 7603 K. Zasebna dobrodelnost ne zadostuje; treba je iskati in trkati za pomoč, kajti zavodi niso na tako trdnih nogah, da bi zmogli kaj prida otrok brezplačno sprejeti.

Varstvena oblast se torej more brigati le bolj za globlje izkvarjene otroke, ki bi utegnili človeški družbi pozneje mnogo škoditi, in ki pri njih šola ne more nič opraviti. Šola si naj pomaga najprej z lastnimi sredstvi; naj ne podcenjuje svojih moči in tudi ne precenjuje varstvene oblasti.

Referent Milčinski je nato razložil način, kako se prizadeva ljubljansko sodišče poboljšati zanikarneže in jih privedi do rednega učenja, do poštenega življenja. Prvo sredstvo: Zaslišanje, združeno s svarilom, poukom in vzpodbudo. Nekateri zanemarjenci obljubijo takoj poboljšanje, drugi so zakrknjeni ter dostikrat niti odgovora ne dajo. Po primerni kazni — trma skopni, potem je mogoče govoriti. Potreben pouk dobé tudi domači in varihi.

Včasih je vzrok zanikarnosti beda, pomanjkanje. Za take slučaje je poverjena posebna »sirotinska oskrbnica« (usmiljena sestra), da preiskuje družinske razmere dotičnih otrok in da posreduje. Lani je 90 takih otrok dobilo čedno obleko.

Kadar se izkaže, da se otrok pridi in kvari vsled nedostatnega domačega nadzorstva (če sta oče in mati v tovarni), tedaj poizkuša sodišče to nadzorstvo nadomestiti. V ta namen in za take otroke je ustanovljeno v Marijanišču in v Rokodelskem domu posebno dnevno zavetišče pod nad-

zorstvom skrbnih šolskih sester sv. Frančiška. Doma imajo ti varovanci samo prenočišče.

Sodišče si pomaga nadalje tudi tako, da oddaja v varstvo sprejete otroke na deželo, kjer jih radi sprejmo, da jih odgajajo, obenem pa porabljajo za majhna dela; tam so z vsem preskrbljeni. Doslej je varstvena oblast v Ljubljani oddala na deželo že okrog sto otrok s primerno zelo dobrim izidom. Ako se to ravnanje ne posreči, ako so zanemarjeni otroci duševno in telesno preslabi, potem ne kaže drugega, kot v zavod z njimi.

Malce pošilja sodišče po možnosti v Marijanišče, izprijence pa v salezijanski zavod. Žal, da je zanje samo šest deželnih ustanov po 400 kron. Ako bi jih bilo 80 do 100, bi bilo ravno prav. Za izprijene deklice pa ni v Ljubljani še nič poskrbljeno; nekaj malega jih more sprejeti zavod »Angela variha« v Šiški, ako niso preveč izprijene. Lichtenturnični zavod je namenjen bolj malim deklicam; tudi za to sirotišče bi bilo želeti več deželnih ustanov.

Odkar deluje »Društvo za varstvo zanemarenih otrok«, se je v Ljubljani doseglo že marsikaj dobrega v prid sirotinskih in slabo odgajanih otrok, doseglo se bo pa še več, ako bo tudi šola v vsem obsegu storila svojo dolžnost.

Nadučitelj Janko Grad.

Pedagogični momenti v kmetijskih nadaljevalnih tečajih.

(Konec).

Treznost.

Srce boli človeka, ki vidi, kako izkuša utopiti včasih naš kmet svoje skrbi in težave v alkoholu. Brezmejno uživanje ostudnega alkohola se je silno razširilo; treba bo zastaviti vse moči, da to zlo vsaj omejimo.

Ali ni uprav alkohol kriv toliko nesreč, toliko gorja, toliko solz? Ali ni alkohol tisti, ki premnogokrat tira naše kmetiške domove na boben, kmetovalce pa v prezgodnji grob? — Tovariši! Če res ljubimo domovino, če ljubimo ta krepki narod slovenski, zastavimo osobito v kmetijskem nadaljevalnem tečaju vse moči, da vsaj omejimo to zlo, ki žuga naš narod uničiti.

Kako pa naj se lotimo tega dela? Če hočemo imeti kaj uspeha, ne bomo začeli kar pri sredi ali celo na koncu, da bi kar kratko rekli: »Mladenci, piti ne smete več!« S tem bi vse pokvarili. Začeti moramo polagoma. Najprej izkušajmo naše mladeniče odtegniti priliki za pijančevanje. Ker imajo prav ob nedeljah in praznikih največ prilike za to, peljimo jih take dni popoldne v naša društva, kjer jim preskrbimo poštene zabave. Drugičkrat jih spremljajmo v prosto naravo. Obiskujmo z njimi naše griče, naša polja, naše travnike in gozde. Opazujmo večno lepo naravo, in ko se

bodo mladeniči v senci košatega drevesa najbolje počutili, začnimo s svojim apostolskim delovanjem. Napeljimo pogovor na razne poboje, razgrajanja itd., ki so se dogodili v okolici, ter odkrijmo pravega povzročitelja, ki je skoraj vselej alkohol. Opisujmo ga kot največje zlo človeštva, kot vir vseh strasti in pregreh, kot grobokopa vsakega naroda, ki se mu vda.

Nasproti mu pa postavimo treznost, devo v beli halji z lilijo v roki — ter krepko zakličimo: »Mladeniči — sedaj pa izbirajte! Tu gnjusoba grda, ostudna — tam čednost lepa, nedolžna kot anđel!«

Povejmo mladeničem, da so bili naši predniki srečnejši, premožnejši, zadovoljnejši, čednostnejši, nego smo mi, in to radi tega, ker so bili treznejši od nas. — Če bomo pravilno ravnali in učili, potem bodo izginiti prepiri in pretepi po naših kmetiških domovih; solze na licih marsikatero žene pijanca se bodo posušile; lica otrok, ki so obledela radi pomanjkanja, bodo zopet razcvetela in marsikatera mati nas bo, gledajoč izpreobrnjenega sina, iz dna hvaležnega srca blažoslavljala; narod naš bo pa vstal in bo močan, krepak, poln življenja. Oj, na delo tovariši za tako veliko in lepo plačilo!

Ljubezen do domače grude.

Tudi to moramo zbuditi v srcih našega kmetiškega naraščaja. Sveta mora biti domača gruda vsakemu človeku, kaj šele kmetu, ki je neprestano z njo v dotiki. S čutom, s srčno ljubeznijo naj jo opazuje in obdeluje! — O, ko bi naša kmetiška mladina znala ljubiti rodno grudo, ne bi je zapuščala tako z lahkim srcem precej, ko odraste šoli! Do osemnajstega leta tišči skoro ves naš kmetiški naraščaj v mesta, po osemnajstem letu pa v Ameriko.

Ali je čudno, da zre potem oče s strahom in skrbjo v bodočnost? Saj so ga zapustili otroci, na katere je zidal svoje upanje. V duhu je videl krepke sinove in pridne hčere, ki mu pomagajo pri težkem delu. O, kako je revež razočaran, ko ga zapušča otrok za otrokom ter gre v svet za denarjem — za srečo! Zastonj so prošnje, zastonj jadikovanje trudnega starčka-očeta. Prostost, uživanje, denar izvablja našo mladino izpod domačega krova. Delavnih moči primanjkuje vedno bolj, zato je vse obdelovanje zemlje dražje in znaten primanjkljaj neizogiben.

Lepa naloga nas torej čaka v kmetijskem nadaljevalnem tečaju; gojili bomo v srcih kmetiškega naraščaja pravo, živo ljubezen do domače grude. O, kako lahko nam bo to! Saj je naša domovina tako lepa, tako čudovito krasna in tudi bogata!

Povejmo mladeničem stokrat in stokrat, da je lepa širna zemlja, da so lepe vse dežele, lepa vsa mesta — a lepšega kraja ni nikjer, kakor je domači, rojstni kraj.

Tla, kjer nam je tekla zibel, kjer nas je uspavala mati z milo pesmico slovensko, ta tla naj ljubi naš kmetiški naraščaj z vsem srcem, z vso dušo. Potem bo prenehalo nesrečno izseljevanje, blagostanje se bode množilo in sreča bo zopet cvetela po naših vaseh.

Ljubezen do poklica.

Prevažna točka bo to v kmetijskem nadaljevalnem tečaju. V srcih naših kmetijskih mladeničev naj bo tudi prostora dovolj za ljubezen do kmetiškega stanu — do onega stanu, ki naj bi ga imeli vsi v časti. Saj je to najstarejši, najvažnejši, najlepši in najprostejši izmed vseh stanov. Stan očetov naj bo svet in drag tudi sinu!

Tovariši! Z vsem srcem, z vso dušo sem učitelj in stokrat sem že rekel: »Vzemite mi učiteljevanje — pa ste mi vzeli življenje!« A kadar se spomnim onih srečnih dni, ko sem še na domu očetovem pohajal z dolgim bičem v roki za ljubo živinico, ko sem očetu pomagal pri delu, čutim se kakor pomlajenega, okrepcanega. O, skrbimo tovariši, da vcepimo tudi v srca naše mladine globoko spoštovanje in srčno ljubezen do kmetiškega stanu! Skrbimo, da ji bo beseda »kmet« nekak časten naslov, ki bo nanj vsikdar ponosna!

V. Lilija.

Rokotvorni pouk v kmetijsko nadaljevalni šoli.

Cepprav se je tuintam ohranilo nekoliko domače obrti, ki daje poedinemu precej zaslužka, vendar pa splošno gineva takozvano domače obrtovanje, ki je bilo bolj ali manj v navadi po naših kmetijskih hišah osobito v zimski dobi. Zdi se mi, da bi del krivde bilo pripisovati tudi šoli, ako bi to obrtovanje docela prenehalo. — Danes vse toži čez draginjo, ki jo ne brez lastne krivde občuti tudi naš kmet. Vse se je podražilo: Hrana, obleka, stanovanja, pa tudi orodje in potrebščine za obdelovanje polja ter sploh vsi izdelki, ki jih potrebuje kmet.

Vse drugače je bilo včasih. Kmet je izdeloval najpotrebnejše kmetijsko orodje sam; dasi je bilo to morda neokretno izdelano, porabilo se je pa le in ni ga bilo treba drugje kupovati.

Ali bi se ne dalo doseči, da bi tudi danes doma izdelovali grablje, kosišča, škafe, ročnike, toporišča, metle, koše, jerbace, peharje in še druge malenkosti? Ali ni možno, da bi se vsaj ohranilo, kar je še ostalo med ljudstvom? In kdo naj tu posreduje? Ali ne šola?

Šola naj zbudi v mladini zanimanje za domačo obrt, za rokotvorni pouk! Morda mi kdo zabrusi v brk: »Kje pa imaš podlago? Kje in kdaj si se pa o tem kaj učil? Kako hočeš poučevati nekaj, kar sam ne znaš?« — Pa vsi ti ugovori bi se dali z dobro voljo podreti. Kdo je pa učil prvega? Mislim, da še danes velja pregovor: »Učenjaki ne dežujejo.«

Že par let sem gojim na prav enostaven način praktično rokotvorni pouk in ne brez uspeha. Evo ti nekaj nasvetov o tem »učenem« rokotvornem pouku!

Poizvedel sem pri ljudeh, kaj in katere kmetijske reči izdelujejo doma, kaj kupujejo in kaj ne. Poučil sem se nadalje, kako izdelujejo posa-

mežno orodje, kakšne spretnosti je treba pri tem itd. Ko sem se na ta način poučil o izdelavi, sem vzel tupatam tudi v roke orodje in pokazal, da tudi jaz nekaj znam. V šoli sem nato povpraševal učence-ponavljalce, kaj zna kdo najbolje izdelovati; odzvalo se jih je mnogo! Obenem sem naročil onim, ki so kazali nekoliko spretnosti, naj mi v gotovem času izvrše priučeni »umotvor«, pa mi ga naj prineso pokazat; onim pa, ki se sploh še niso zanimali za te stvari, sem velel, naj mi vsak izdela ali izreže, kar sam vé, da bo najboljše. Tako so imeli vsi delo, in jaz sem se pozneje poučil o ročni spretnosti posameznika.

V določenem času so mi prinesli svoje izdelke. Dovolil sem, da so jih med sabo menjavali, jih ogledavali, sodili in presojali napake, trpežnost in uporabo. Seveda so tudi nekateri pozabili na svojo obljubo, vendar pa se je tudi uresničil pregovor: »Beseda miče, zgled vleče.« V šoli smo tudi to ali ono popravljali ali izboljšavali. Čuditi se je, koliko veselja, koliko zabave, koliko zanimanja so imeli pri tem!

Izdelovali pa so učenci vse leto. Koncem ponavljalne šole sem imel zaготовilo, da so se učenci, ki so že prej kaj znali, močno izurili v spretnosti, oni pa, ki so izpočetka le postrani gledali, so dobili vzpodbudo in zanimanje, da so se z veseljem lotili tega ali onega predmeta. Dobé pa se seveda tudi izjeme.

Morda mi kdo poreče: »Dragi! Ti si v kraju, kjer še ljudje niso popolnoma opustili izdelave kmetijskega orodja; a pridi k nam v ravnino; kdo se bo tu brígal za tvojo »starokopitnost«!

Priznam, da moj nasvet ni za vse šole. Toda večina krajev na Kranjskem je pa vendar takih, da prevladujejo v dotičnih šolah učenci kmetijskih staršev. Ako se vsaj učitelji na teh šolah poprimajo — kolikor je seveda možno — mojih nasvetov, bodo gotovo zopet bliže onemu cilju, po katerem stremi današnja šola: »Iz življenja za življenje!«

Kongres za katehetiko na Dunaju 1912.

Spored:

Četrtek, 5. septembra.

Ob sedmih zvečer: Pozdrav.

I. sekcija: **Splošno. — Ljudske šole.**

Petek, 6. septembra.

Ob desetih: Otvoritev. Uvodni govor: Cilj in pota. Ref. prelat dr. Svoboda, Dunaj.

A. Način pouka in učni načrti:

* Ob enajstih: Verstveni nauk na nižji stopinji. Ref. W. Pichler, Dunaj.

* Ob treh: Krščanski nauk na srednji in višji stopinji. Ref. P. Linden, Emmerich a. Rh.

NB. * in † pomenita istočasno sejo 2. in 3. sekcije.

Ob šestih: Biblični pouk na srednji in višji stopinji. Ref. prof. Gottesleben, Strassburg. — Liturgični pouk na srednji in višji stopinji. Ref. msgr. Hauser, St. Ottilien.

* Sobota, 7. septembra.

Ob desetih: Učni načrt vobče in učni načrt na srednji stopinji. Ref. župnik Hofer, Ebenthal.¹

* Ob enajstih: Učni načrt višje skupine. Ref. vseučiliški prof. dr. Göttler, Monakovo. — Učni načrt za poučevanje slabonadarjenih. Ref. L. Müller, Kierling.

B. Knjige za učence:

* Ob treh: Enotni katekizem za nižjo skupino, Ref. W. Pichler, Dunaj.

Ob šestih: Zgodbe sv. pisma. Ref. Ravn. Bergmann, Draždani.

Ponedeljek, 9. septembra.

* † Ob devetih: Molitvenik in pesmarica. Ref. župnik Minichthaler, Piesting, prof. Gmeiner, Dunaj. — Učna knjiga za končni verstveni pouk. Ref. vseuč. prof. dr. Göttler, Monakovo.

* † Ob enajstih: Mladinski spisi. Ref. ravnatelj Auer ml., Donauwörth.

C. Literatura za katehete.

† Ob treh: Katehetski časopisi. Ref. urednik Stieglitz, Monakovo.

Ob šestih: Pomožne knjige za katehete. Ref. svetnik Bürgel, Meckenheim.

Torek, 10. septembra.

† Ob desetih: Kazalo katehetskega slovstva. Ref. urednik Stieglitz, Monakovo. — Bibliografični letnik katehetskega slovstva. Ref. prof. dr. Krebs, Dunaj. — Seznam katehetskih pisateljev. Ref. urednik Jaksch, Dunaj.

† Ob enajstih: Priprava za znanstveno knjigo katehetike. Ref. P. Linden, Emmerich.

† Ob treh: Katehetske profesure. Ref. Lic. prof. dr. Weber, Dillingen.

D. Razno.

Sreda, 11. septembra.

Ob osmih: Pogled na storjeno delo. II. Kongres za katehetiko. Ref. kanonik Kundi, Dunaj.

II. sekcija: Gimnazija in realka.

Petek, 6. septembra.

Ob enajstih: Temeljni verstveni pouk (v 1. in 2. razr.) srednje šole in sistematični pouk v liturgiki (3. razr.) Ref. prof. dr. Kissler, Dunaj.

Ob treh: Pouk božjega razodenja stare in nove zaveze. Ref. prof. Waldegger, Inomost. Prof. Siebengarten, Monakovo.

¹ Učni načrt za nižjo stopinjo pride na vrsto pri referatu „Verstveni pouk na nižji skupini.“

Sobota, 7. septembra.

Ob desetih: Pouk o veri. Ref. prof. dr. Deimel, Stockerau.

Ob enajstih: Moralka. Ref. vseučiliški prof. dr. Seipel, Solnograd.

Ob treh: Cerkevna zgodovina. Ref. vseuč. prof. dr. Rauschen, Bonn; prof. dr. Krebs, Dunaj.

Ponedeljek, 9. septembra.

Ob desetih: Metodika pri verstvenem pouku na srednjih šolah. Ref. prof. dr. Krebs, Dunaj.

Ob enajstih: Učni načrt za sred. šole. Ref. prof. dr. Hoffmann, Monakovo.

III. sekcija: Učiteljišče.

Ponedeljek, 9. septembra.

Ob desetih: Pouk o veri v zvezi z apologetiko in liturgiko. Ref. prof. Danzinger, Dun. Novomesto.

Ob enajstih: Moralka. Ref. sem. vodja dr. Giese, Dunaj.

Ob treh: Svetopisemska zgodovina. Ref. msgr. prof. Pascher, Dunaj.

Torek, 10. septembra.

Ob devetih: Pouk spec. metodike za verstveni pouk na ljudskih šolah v zvezi s praktičnimi vajami. Ref. prof. Ringberger, Dunaj.

Ob enajstih: Cerkevna zgodovina. Ref. prof. Kratochwill, Dunaj.

Ob treh: Učni načrt na učiteljiščih. Ref. prof. Resch, Oberhollabrunn.

Prvi mednarodni kongres za krščansko vzgojo na Dunaju.

Pokrovitelj: Nadvojvoda Franc Ferdinand.

S p o r e d:

Nedelja, 8. septembra.

Ob sedmih: Pozdrav.

Ponedeljek, 9. septembra.

Ob desetih: Dvorana mestnega sveta, I. Začetno zborovanje; oficialni nagovori. — Eminenca kardinal Désiré Mercier (Mecheln v Belgiji): *La philosophie scholastique et l'éducation chrétienne de la jeunesse.* — Ana Weigl, voditeljica vzgojevališča v Monakovem: Posebnost ženske vzgoje.

Ob štirih: (Dvorana mestnega sveta.) Vseučiliški prof. v p. dr. Oton Willmann, Litomerice: Učiteljski stan v službi krščanske resnice. — Predsednik društva za krščansko vzgojno znanstvo L. Habrich (Ksanten): Poizkus in preiskovanje v pedagoškem dušeslovju. — Prof. P. Viktor Cathrein S. J. (Valkenburg, Holandsko): Državljska vzgoja.

Torek, 10. septembra:

Ob devetih: (Nižjeavstrijski deželni dvorec, I., Herrengasse 13.)

Viteška dvorana:	Izobrazba in vzgojno stanje v Avstriji.
" " "	" na Ogrskem.
" " "	" v Bosni in Hercegovini.
Gosposka dvorana:	" v južni Nemčiji.
" " "	" v severni Nemčiji.
" " "	" v Rusiji.
Prelatska dvorana:	" v Švici.
" " "	" na Francoskem.

Ob štirih: (Velika zbornica v nižjeavstrijskem deželnem dvorcu.)
 Dvorni škof dr. Ernest Seydl, Dunaj: Kako se vzporedno gibljeta modroslovno mišljenje in pedagoški teorija. —
 Ravnatelj pedagogija na Dunaju dr. Rudolf Hornich: Podlaga za znanstveno obravnavo pedagogike. — Poslanec prelat dr. Aleksander Giesswein v Budimpešti: Vzgoja značaja in moralno-verska vzgoja.

Sreda, 11. septembra.

Ob desetih: (Nižjeavstrijski deželni dvorec.)

Viteška dvorana:	Izobrazba in vzgojno stanje na Španskem.
" " "	" na Portugalskem.
" " "	" v Italiji.
Gosposka dvorana:	" na Angleškem in Irskem.
" " "	" v Severni Ameriki.
Prelatska dvorana:	" v Belgiji.
" " "	" na Holandskem.
" " "	" na Luksemburškem.

Ob štirih: (Velika zbornica v nižjeavstrijskem deželnem dvorcu.) —
 Provincijal P. T. Kost S. V. D.: Vzgojno in izobraževalno delo katoliških misijonov.

Sklepanje o predlaganih resolucijah.

O vzgojnem stanju po posameznih državah bodo predavali domači učenjaki in profesorji dotičnih pokrajin.

Pisarna I. mednarodnega kongresa za krščansko vzgojo: Dunaj, I., Annaßasse 6.

Kongresa se smejo udeležiti vsi krščanski učitelji in učiteljice, pa tudi prijatelji krščanske vzgoje, ki se priglase do 3. septembra ter so si preskrbeli vstopnico (K 6.—). Udeleženci te prireditve imajo pravico prisostvovati pri zborovanjih katehetskega kongresa in obratno.

torej nima stalnega mesta. Po različnosti pomena ga prestavlja pesnik, za njim deklamator:

Valjhun zastonj tam išče mlado lice
Njegâ, ki kriv moritve je velike.

Prešeren.

Ako je v stavku več važnih besed, se poudarijo vse, vendar imenitnejše močneje:

Seboj pa vabi druge vas junake,
vas, katerih rama se vклонiti **noče**,
t e m n a j e n o č i n s t r e s a g r o m o b l a k e .

Prešeren.

Navadno ostaja naglas na debelskem slogu. Pritikline se poudarjajo le tedaj, ako je treba označiti razliko:

»Ne Mica, Mimi naj se imenuje poslej.«

Supin.

Ako je več stavkov enake vrednosti, tedaj obvisi glas pri predzadnjem, da slušatelj čuti, da misel še ni dovršena:

Kralj pa gleda in zastonj ugiblje,
s konja stopi, k veji ga priveže,
plašč pogrne, nanj ves truden leže —
sladki sen nad breznom ga zaziblje.

Levstik.

2. Živahnost je druga prepotrebna lastnost deklamacije. Ta se izrazi le tedaj, ako je deklamator sam prešinjen nje ideje in vsebine. Zato jo mora: 1. sam temeljito umeti; 2. prav dobro znati; 3. se mora v stvarino uživati; 4. se mora mnogo vaditi in pripravljati. Deklamava naj kakor zahteva snov; n. pr. mirno:

Blagor mu, ki se spočije,
v črni zemlji v grobu spi;
lepše solnce njemu sije,
lepša zarja rumeni.

Cegnar.

Živahno:

Zima, zima bela,
vrh gore sedela.
Vrh gore sedela,
pa tako je pela.
Pa tako je pela:
da bo Mirka vzela.
Da bo Mirka vzela,
ker on nič ne dela.
Ker on nič se ne uči,
čakaj, čakaj, Mirko ti!

Zupančič.

Navdušeno:

Oj, to ti je ponosen god,
za te, o Jefte, in tvoj rod.

Gregorčič.

Slovenija mila, moj ljubljeni dom,
da zemlja zakrila me, ljubil te bom!
Dar'vati čem za te življenje in kri,
Dar'vati čem zate življenje in kri,
gorje mu, ki nate le prst položi!

J. Virk.

Proseče:

O čuj me, bojnih trum Gospod!
Usliši mojo ti molitev,
otmi, otmi, svoj sveti rod!

Gregorčič.

Vprašaje, milo:

Kje so moje rožice,
pisane in bele — —

Virk.

— Kje prijazne ste višave, —
ki obdajate moj dom? —

Togotno:

Kaj? Kako si rekel? Pogan! Sloven!
A kdo si ti? Ne veš li, da si bes.

Jurčič.

Vdano:

Kako bo domek tvoj miran!
Tu vtihne vseh viharjev jeza,
krivice roka sem ne seza,
tu rev ne bo, težav, ne ran.

Gregorčič.

Saj ne branim se, ko dan napoči,
zapovej, življenja Gospodar,
da se duh mi od telesa loči,
klanjam volji Tvoji se in moči:
le spomladi, Stvarnik moj, nikar!

Stritar.

Skrivnostno:

Noč na nebu zvezdice prižiga,
v jezeru pa svit pri svitu miga,
nič miru ne drami tihega;
le Savica, hči kraljeva,
pribobni in pesem peva;
od nje doma, slavno milega!

Toman.

Tolažljivo:

Tjekaj gori se ozrimo,
kjer svetov ne zmer' oko;
jarma žalje pretrpimo,
tam veriže se razspo!

A. Oliban.

Svečano:

Polnočna ura, čuj, mogočno bije,
zdaj staro leto vzelo je slovo.
Prikazen rajska zemlji se odkrije,
v nebeški strop odprto je oko:
iz roke vekovečnega vladarja
prikaže novega se leta zarja.

Okiški.

Milo: Čegnar Prešernu:

V ložu domačem, na lipovi veji,
slavec od zore do mraka je pel;
čul se v dobravi se glas ni mileji,
utihnilo sape so, ko je začel.

Osrčujoče:

Le vstani, borni narod moj,
do danes v prah teptan;
pepelni dan ni dan več tvoj,
tvoj je vstajenja dan.

Gregorčič.

Obupno:

Oj ti nesrečni otrok moj!
Še bolj nesrečni oče tvoj!

Gregorčič.

Odločno:

Ti streti me moreš, potreti nikdar,
osode sovražne besneči vihar.

Gregorčič.

Ponosno:

Očitali so levinji, da ima
samo enega mladiča. »Samo enega,« je
djala, »a ta je lev!«

Ponižno:

Stvar sem tvoja, Stvarnik čudoviti — —

Strahopetno:

Kaj? Kdo si božji? Kam naj
deneš vprašaj.
I, kjer si vzela.

Aškerc.

Oholo:

Le se šopiri
cvetna livada,
prišla bom s srpom
deklica mlada!

Pa bom prosila
srpič jekleni:
»Ne prizanesi
cvetki nobeni!«

Otožno proseče:

Pusti mi cvetke,
draga sestrice;
skrbi za rože
lastnega lica.

Veličastno:

Buči morje adrijansko,
nekdaj bilo si slovansko!
Ko po tebi hrastov brod — — —

Jenko.

Ljubeznivo (najiskrenejši čut zahteva najiskrenejši glas): Blagi Cimperman pravi:

Želim imeti si moči,
storiti srečne vse ljudi.
In ko bi tako moč imel,
porabiti bi koj jo htel.

P. Pajkova:

Jaz ljubim te, slovenska domovina,
kot morem ljubiti najdražjo stvar!
V ljubezni zate, draga in edina,
ne bom omahovala nikedar;
zvestoba moja tebi bo ostala
nerazrušljiva, kakor trdna skala!

3. zahteva dobre deklamacije je, da je v srce segajoča. Tega pa ne zadene vsak. Neki pregovor pravi: »Nicht aus jedem Holze läßt sich ein Merkur schnitzen«. Zato mora imeti deklamator nekaj prirojenega. Tudi ni vsak za vse, in marsikatera pesem, in marsikak izraz zahteva zrelost, izkušnjo. Bolj lahke so epske, težje lirske pesmi. Tu velja pogoditi pravo struno v srcu, in to je mogoče le tedaj, če deklamator s pesnikom čuti, deluje. To se doseže z razlago, čutiti se mora. Česar človek ni nikoli izkusil, ne more dobro izraziti. Kdor ni bil nikdar v tujini, ne zna ceniti domovine, ne bo nikdar tako globoko čutil Prešernovih vrstic:

»Mogla umreti ni stara Sibila,
da so prinesli ji z doma prsti. —
Ena se tebi je želja spolnila,
v zemlji domači da truplo leži!« —

kot oni, ki je v tujini hrepnel po beli cerkvi, po strmih višinah domačega kraja.

Kdor ima še starše, ne vé, kaj je bolečina; kdor ni doživel bridkega razočaranja, ne bo zadel v žalostinki bolečine, ki izzveni v bridki togi:

Domu je Bogomila šla k očeti,
nikdar se nista videla na sveti! —

4. Ako deklamator tretjo točko dobro izvrši, je s tem pogodil že četrto: nudil je duševni užitek. Ostane še:

B. Ponaša.

Telo naj stoji krepko, mirno. Pri naglem dejanju se lahko naredi kretnja, da človek ni pretrd, preveč se pa ne sme gibati. Glava stoji isto tako mirno. Sme se pa nagniti, ozreti kvišku, obrniti, kakor nanese vsebina. Glavo preveč nazaj držati pomeni napuh, preveč naprej — boječnost, preveč ali vedno postrani nagnjeno — čmernost ali napačno pobožnost. Iz obraza beró izkušeni ljudje, kaj se godi v duši. Posebne važnosti je oko in poteze okrog ust. Pogled mora biti neprisiljen, zaplamti naj v navdušenju itd.

Največjo prostost imajo roke. Če nima deklamator nič v rokah, visita ob telesu. Rabi se ena ali obe, vendar obe bolj poredkoma. Raz-

ločuje se: a) doljna ponaša do pasu; b) srednja do prs; c) gornja do rame. Višje se sme redkokedaj, če prosi n. pr. blagoslova:

Sin: »Nebeški Bog daj, da končan (obe roki kvišku)

že jutri bode boj strašan;
da vendar cesar sklene mir,
ki spet odprl bo sreče vir.«

Mati (s sklenjenima rokama):

»Nebeški Bog daj, da končan
že jutri bode boj strašan;
da ljubi sin se vrne spet,
ki ločena že pet sva let!«

Giblje se roka v lahkih valjastih črtah, spusti se nalahno med daljnjo deklamacijo, da nič ne moti. Prsti naj bodo nalahno nagnjeni; kazalec se lahko rabi sam, tedaj so drugi nalahno stisnjeni. Včasih se posluži deklamator tudi samega palca, ki naredi kretnjo na ozadje; vsi drugi prsti so takrat stisnjeni. N. pr. farizej pokaže s palcem nazaj: »Zahvalim te, — o Bog, da nisem, — — kot je ta cestninar!«

Roka se včasih pri posebno iskrenih željah in prošnjah položi na srce. Vsa postava pa naj vkljub vsem potrebnim kretnjam vpliva mirno.

P—c.

Vrednost in vežbanje spomina.¹

Kaj je soditi o vrednosti spomina? Nekateri mislijo, da je dober spomin znak pomanjkljive razsodnosti in srednje nadarjenosti. Toda neopravičeno. Res se zgodi, da imajo neumnejši tuintam izreden spomin, ali ti so le izjeme. Praviloma in redoma je spomin razvit sorazmerno enako z nadarjenostjo. Sicer pa nenavaden spomin vrlo malo koristi v življenju. Še noben izmed svetovnoznanih računarjev ni pokazal niti najmanjše iznajdbe na polju matematike. Pa tudi v šoli se dober spomin nič kaj prida ne sponaša, saj podpira le lenobo, pospešuje domišljavost, zraven pa škoduje razsodnosti, ker duševne zmožnosti radi pomanjkanja vaje otrpnejo. Dušeslovci pa tudi trdé, da je osebam z izbornim spominom veliko manj verjeti, nego normalnim ljudem, ker svojemu spominu hote in nehote primešajo dostikrat nemalo domišljije.

Kdaj je spomin najbolj razvit? Navidezno pri odraslih, ker navadno bolj pazijo ter si raditega bolj zapomnijo, kar berejo ali slišijo. Drugače je pa — brez ozira na druge zmožnosti — spomin pri otrocih najjačji, zato ga je pa treba v tej dobi pravilno gojiti, da obdrži samo tiste vtise, ki imajo res vrednost za poznejše življenje.

Za učitelja je proučevanje te zmožnosti dokaj važno in zanimivo, da ne bo krivo presojal otrok, da ne bo kaznoval pokrivici in po-

¹ Pharus, 1910. št. 11.

nepotrebnem takega otroka, ki ima zelo slab spomin, ki torej zelo težko obdrži v glavi, kar je drugim igrača. — Dalje se mora pa učitelj ravnati po zmožnosti spomina tudi pri odmeri tvarine, ki naj jo otroci memorirajo. Pri slabo nadarjenih bi utegnil le škodovati in zмести, ako bi dajal preveč in prevečkrat spominske vaje in naloge.

Kako naj pa presoja učitelj zmožnost spomina pri svojih gojencih? Na razpolago mu je več načinov. Najpripravnejši modus bi bil ta-le: Otrokom veli, naj se n. pr. kak berilni sestavek uče na pamet deset minut. Nato pa naj zapišejo, kolikor si je kdo zapomnil. Poizkus se mora parkrat ponoviti, da je moč napraviti pravično sodbo.

Ali se dá spomin tudi vzgojiti? Gotovo se dá njegova intenzivnost raztegniti, njegova moč okrepiti, vendar ne poljubno. Da se spomin ohrani, je treba ugodnih okoliščin v fiziološkem in psihološkem oziru. Fiziološki pogoj, ki od nježa zavisi razmerno dober spomin, je zdravje. Spominu zelo škoduje: Utrujenost, oslabelost, raztresenost, razbrzdanost, razuzdanost, pijanost, slab zrak, začetek kake bolezni, slabokrvnost, bledica i. dr.

Kar se tiče utrujenosti, se razvije, kar je umevno, v večernih urah do vrhunca; najbolj svež je duh človekov zjutraj, ko vstane. Takrat je najpripravnejši čas za učenje. Ako napravijo učenci pri narekovanju zjutraj povprečno 40 napak, naraste to število popoldne do 70, čez dve uri do 160 itd.

Kaj je pomniti o psiholoških predpogojih za uspešno vežbanje spomina? Kakšno metodo je nasvetovati pri učenju? Včasih ponavljamo iste misli, iste stavke večkrat zaporedoma, ali pa združimo vso pozornost na stvar, ki naj jo obdržimo v spominu ter se takorekoč ločimo od vnanjega sveta. Prvi način je lažji; poslužujejo se ga začetniki; toda otroka je treba kmalu privaditi na težji, a uspešnejši način, ker zahteva več pozornosti in se torej tudi bolje vtisne v glavo.

Spomin se utrdi in okrepi, če obenem deluje več vtisov. Svetovati je torej, da se besedilo ne samo gleda in bere, ampak tudi glasno izgovarja, zapiše.

Učiti se morajo misli, ne le prazne besede; zato je treba, da otroci umevajo, kar se jim dá učiti. Ni pa svetovati takozvanih mnemotehničnih pripomočkov, ker vzamejo mnogo časa, koristijo pa malo ali pa nič.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Zadnji sestanek v tekočem šolskem letu. Posvetovanje o katehezah, namenjenih katehetom kot pomoček in navodilo pri pripravljanju malih učencev in učenk za prejem sv. zakramentov (spovedi in prvega sv. obhajila) — so

končana. Dne 4. junija je imelo »Društvo slovenskih katehetov« v Ljubljani konferenco. Navzoči gospodje so odobrili zadnja dva osnutka z vsebino »Bližnja priprava za sv. obhajilo« in »Prejem sv. obhajila ter zahvala«. Oba gg. referenta (dr. Jerše in P. Regalat) bosta izdelala, opiraje se na dana pojasnila in

nasvete, popolne in dovršene kateheze, ki jih bo tekom počitniške dobe pregledalo več recenzentov, potem bo moč šele oskrbeti natis. Za bodoče leto bo torej katehetsko društvo moglo postreči gg. veroučiteljem s pripravno in porabno knjižico za pomoč pri pouku prvošpovedancev in prvoobhajancev.

Po dve tedenski uri verouka je dovolil naučni minister v 7. razredu na realkah v Ljubljani in v Idriji. Doslej je imel sedmi razred samo po eno tedensko uro odločeno za verouk. Ta ugodnost stopi v veljavo s prihodnjim šolskim letom 1912/1913.

Imenovanje. Nadomestni katehet na II. drž. gimn. v Ljubljani dr. Al. Merhar je dobil stalno mesto na istem zavodu,

Katehetske beležke.

Red za znanje krščanskega nauka. V zadnji številki »Slov. Učit.« je bilo med beležke uvrščeno tudi vprašanje o privatistih z naslovom »Nobene izjeme«. Kako naj ravna katehet, ako privatisti ne prejmejo pravočasno sv. zakramentov? Ali naj odreče red? ... Tu je pač potrebno, da izreče p. n. knezoškofijski ordinariat svojo sodbo. Toliko je pa gotovo, da se red, ki ga zapiše katehet v spričalo, ne določa samo po znanju krščanskega nauka, ampak da mora nanj vsaj toliko vplivati tudi izvrševanje verstvenih vaj, zlasti onih, ki so za dotične šole obvezne. Vseučiliški profesor dr. Göttler se je s tem vprašanjem bavil v posebni razpravi ter je svojo sodbo izrazil nakratko takole: Red iz krščanskega nauka ne sme biti samo red za znanje, ne samo izraz tega, kar je kdo dosegel s spominom ali pa z razumom, temveč mora biti izraz versko-nravnih vaj, to pa toliko časa, dokler za ta namen ne bo določena posebna rubrika v spričevalu, kakor je bila na Bavarskem že svoj čas navada.

Ta svoj izrek utemeljuje Göttler s tem, da zahtevajo vsi podrobni učni načrti za krščanski nauk kot končni smoter — vpoštevanje praktičnega, verstvenega življenja. »Glavni namen verstvenega pouka bodi v tem, da se otroci z uspehom navajajo za krščansko življenje.« — Ako bi se ocenjevalo zgolj zna-

nje, potem se bodo še ponavljali mučni prizori, kakršne je opazovati včasih v porotnih dvoranah ali pa ob drugih podobnih prilikah, da se zločinec in izprijenec hvalita z dobrimi in izbornimi redi, ki sta jih imela iz krščanskega nauka.

Previdnost pri kaznovanju! Naglica ni nikoli dobra, najmanj pa še takrat, ko je treba kaznovati. Če govorimo o kazni v šoli, imamo seveda v mislih samo ona disciplinarna sredstva, ki jih postava odobruje; poleg tega se je pa treba ravnati po načelu, da duhovniku-veroučitelju sploh ne kaže segati po pomočkah in kaznih, ki napravljajo otroku kakršnekolik telesne bolečine. Svoj čas je nekdo v našem listu principiëlno pač nekoliko zagovarjal telesno discipliniranje, a le v toliko, kolikor bi se moglo izvršiti brez najmanjše telesne poškodbe; obenem smo pa pristavili, da šiba in podobni strahovi nikakor ne spadajo v roke katehetove.

Ker je pa po § 82. dokončnega šolskega in učnega reda telesno kaznovanje pri nas sploh nedopustna kazen, mora vsak učitelj, osobito pa še katehet skrbno paziti, da se ne prenaagli, da v razburjenosti ne kaznuje, kajti drugače se lahko pripeti, da brezovka prekruto gospodari ter naredi neprijetne sitnosti in težave zlasti duhovniku. Ko bi se vsakdo vselej ravnal po vzgojnem pravilu: »Nikar ne kaznuj, če si razburjen«, bi se ne ponavljali nemili slučajji, ki imajo za posledico poleg denarnih stroškov in poleg razburjenja tudi izključitev od vzgoje v šoli. Ne pišemo tega svarila iz lastne iniciative, ampak vsled prigovarjanja drugih gospodov, ki jim je hudo, ko slišijo, da je bil ta ali oni veroučitelj kaznovan radi pretiravanja pri kaznovanju šolskih otrok. Ker se je nedavno pripetil zopet en tak slučaj, zato naj bi se vpoštevalo vselej in povsod staro in preizkušeno pravilo: »Ne kaznuj, če si razburjen!« Prav bi bilo, če bi zlasti učitelji sangviničnega temperamenta odlašali s kaznovanjem na poznejši čas. Ko mine in prejde hipno razdraženje, človek potem vse drugače sodi. Ako se pa komu zdi potrebno, da takoj kaznuje, naj se nikakor ne dotakne telesa porednega učenca, ampak naj si

izvoli kazni, ki mu je zakon ne brani, zraven naj pa sodeluje ljubezen. »Bolje je, da smo pri kaznovanju malo bolj mili, kot strogo pravični... Usmiljenje, odpuščanje in ljubezen je v stanu premagati vsako srce, kaj šele otrokovo!«

Kaj pričakujemo od kongresa za katehetiko? Ako se bo doseglo, da se bodo zborovalci složili za enoten podrobni načrt, četudi samo »Rahmenlehrplan«, ako bodo odobrili mutatis mutandis W. Pichlerjev osnutek »Ein einheitliches Religionsbüchlein für die Unterstufe der Volksschule« (trije prvi razredi, oziroma oddelki), bomo zadovoljni in čestitali prirediteljem. Pričakujemo pa še rešitve mnogo drugih aktualnih vprašanj. Z napetostjo pričakujemo, kaj in kako bo z zadevo zgodnjega svetega obhajila; kajti tudi v tem vprašanju je treba jasnosti — predvsem pa edinstvi, ki jo zazdaj še pogrešamo. Pokorni vrhovnemu cerkvenemu poglavarju in odredbam naših nadpastirjev, smo skušali tekom dveh let povesti že nežno deco k nebeškemu Dobremu Pastirju; uspehi zgodnjega in osobito pogostnega sv. obhajila se bodo brez dvoma pokazali šele čez leta. Zdi se pa, da odredbe episkopata v Nemčiji ne soglašajo s cerkvenimi določili naših škofov glede starosti za prvo sv. obhajilo, zato bo potrebno, da se v tem oziru doseže na kongresu enotnost in složnost. Ako sodijo katehetje na Bavarskem, v Švici in drugod, da je bolj primerno ter za razvoj krščanskega življenja bolj koristno, da se otroci ne pripravljajo hkrati za dva ali celo za tri sv. zakramente, kar se faktično zdaj dogaja, ako sodijo, da mora biti med prvo spovedjo in med prvim sv. obhajilom zadostna distanca, ako dalje zahtevajo, da je nekako najprimernejša doba za prejem prvega svetega obhajila tretje šolsko leto..., potem naj se o teh vprašanjih temeljito razpravlja, in sicer na podlagi že dobljenih izkušenj. Katehetom, ki se bodo udeležili kongresa, ne odrekamo najboljše volje, da bodo zagovarjali le tako prakso, ki jo smatrajo za najprimernejšo, najkoristnejšo in najuspešnejšo. Predvsem pa se bo treba potezati za enotnost. Cerkveni knezi se ne bodo proti-

vili, da bi se ne prilagodili soglasnemu, vsestransko utemeljenemu ukrepu, ki bi se zanj zedinila tako veljavna skupščina. Da je med vpeljano prakso po naših škofijah ter med sodbo in prakso zahodnih nemških dežel glede starosti za prvo sv. obhajilo razlika, je razvidno iz sodbe dr. Jos. Göttlerja, vseučiliškega profesorja za pedagogiko in katehetiko v Monakovem, ki piše v knjigi »Referate des Kongresses für Katechetik, Wien 1912«, p. 7. tako-le:

»Ich halte... auch dafür, daß es für das religiöse Leben fruchtreicher ist, wenn nicht auf zwei Sakramente zugleich vorbereitet werden muß, nicht zwei oder gar drei auf einmal, beziehungsweise rasch nacheinander empfangen werden, sondern zwischen Erstbeichte und Erstkommunion eine hinreichende Distanz gewählt würde, hinreichend, um die Eindrücke des ersten zu befestigen und zu verarbeiten, und dann für das zweite entsprechend vorbereiten und einüben zu können...«

Ich halte auch dafür, daß wir in unseren mitteleuropäischen Verhältnissen dem göttlichen und kirchlichen Gebote am besten gerecht werden, wenn wir jene geistige und religiöse Entwicklung abwarten, wie sie die Kinder im Durchschnitte nicht vor Vollendung des achten Lebensjahres, also erst im dritten Schuljahre erreichen, die Erstbeicht also gegen Ende des dritten oder Anfang des vierten, die Erstkommunion, solange man daran festhält, daß ihr eine Erstbeicht vorausgeht, in das vierte Schuljahr. Vielleicht ließe sich doch noch die Vereinigung auf dieser Mittelnie erreichen.«

Mnenje Göttlerjevo je nekoliko ohlapno, zato pa bo tozadevna debata gotovo burna in živahna. Pričakujemo z zanimanjem izida.

Zgledi.

Mulier fortis. (Junaška žena.) Na Angleškem je leta 1830., pred svojo poroko z obristom John Vaughan, prestopila v katoliško Cerkev Eliza Vaughan. Njeno naslednje življenje je bilo posvečeno Bogu in številni družini. Odlikovala se je posebno po izredni ljubezni do bož-

jega Srca Jezusovega v najsvetejšem zakramentu. V graščini, kjer je stanovala, so imeli kapelico z Najsvetejšim. Tu je bila vsak dan pri sv. maši, vsak dan je pa tudi po eno uro (navadno od 5. do 6.) bila zatopljena v molitev in pobožno premišljevanje pred sv. Rešnjim Telesom. To se je ponavljalo skoraj 30 let. In kaj je tako goreče priporočala Zveličarju? Ničesar ni bolj hrepenela, kakor da bi se vsi otroci njeni posvetili službi božji. Ker je pa vedela, da je za duhovniški in redovniški stan treba posebne poklica božjega, zato je v ta namen neprestano molila. In glej! Vseh njenih pet hčerâ je izvolilo redovniški poklic, izmed osmerih sinov pa je postalo šest duhovnikov, trije med njimi so bili škofje, namreč kardinal Herbart, Rogerij in John Vaughan. Tudi dva ostala sinova sta bila stopila v semenišče, pa sta se premislila, ker nista čutila poklica v sebi. Kje v zgodovini najdemo družino, ki bi imela toliko otrok z duhovniškim poklicem? To je pač plačilo za materno molitev pred Najsvetejšim!

General Huyn — vzor-katoličan. Pokojni general grof Huyn, oče sedanjega brnskega škofa, je imel lepo navado, da je o priliki vojaških pohodov, če je bilo le možno, ob dohodu do kakšne cerkve zaukazal odmor s poveljem »Stoj!« Nato je razjahal konja, stopil urno v cerkev, da je obiskal Najsvetejše, potem pa je šlo čvrsto naprej. — Do katoliških duhovnikov je imel toliko spoštovanje, da je že oddaleč naprej po vojaško pozdravil, dasi mu je bil nasproti idoči duhovnik neznan. — Rad je tudi molil rožnivenec. Bilo je ganljivo — tako popisuje očividec v listu »Emmanuel« (1912, št. 5.), ko je pokleknil general v vojaški uniformi sredi svoje družine in skupno molil rožnivenec. — Ko je nekoč med vojaki bila preiskava radi neke tatvine, so zasledili v tornistri nekega prostaka tudi molek; nekateri sirovi vojaki so se zasmehljivo muzali. Gene-

ral Huyn pa seže v svoj žep, potegne molek vun ter ga pokaže navzočim, rekoč: »Jaz ga imam tudi, pa tudi molim nanj«. — O priliki nekega sejma je bil na konjskem sejmišču. Bilo je zelo šumno; kar zazvoni angelovo češčenje. General zapove odločno: »Tiho!«, se prekriža in moli. Vse ga je ubogalo. — Huyn je bil silno dober do podložnikov, a zahteval je red in disciplino. Zaukazoval je tudi častnikom, naj ne bodo sirovi do moštva.

Zgleden kapitan. Ko se je nedavno umrl škof Berlioz (iz Tokio na Japonskem) mudil v New-Yorku, je priplula v pristanišče japonska vojna ladja. Kapitan te ladje je zaslovel v zadnji rusko-japonski vojni, ker je bil navzoč kot poveljnik japonske vojne ladje v morskoi ožini, kjer je bilo pokončano rusko brodovje. Škof Berlioz se je podal v spremstvu ravnatelja nekega duhovskega zavoda na ladjo, da bi obiskal kapitana, ki je pa bil na obisku pristaniškega poglavarja. Začudeno so gledali številni dostojanstveniki, ko je kapitan, zagledavši škofa, spoštljivo pripognil koleno in poljubil roko cerkvenega kneza. Kapitan je bil namreč veren in odločen katoličan.

Kako trdno in živo je bilo njegovo katoliško prepričanje, dokazuje dogodek izza rusko-japonske vojne. Preden se je začela vojna, je šel tri dni zapored na obrežje, da bi poiskal misijonarja v bližnji misijonski postaji. Misijonar je pa bil odšel daleč v notranjo deželo k nekemu bolniku, pa je prišel šele na večer domu. Kapitan ga je še čakal. Ko je opravil sv. spoved, je prosil še za sveto obhajilo. Toda misijonar ga zavrne češ, kako in kaj meni s to prošnjo, ko je vendar treba, da je človek tešč, ako hoče k sv. obhajilu. »Gospod pater,« odvrne kapitan, »te tri dni sem bil do večera tešč, ker sem čakal na vaš prihod v nadi, da bom prejel sv. zakramente.« (Herold d. Glaubens, St. Louis. Št. 19.)

Učiteljski vestnik.

Učiteljske vesti.

Vabilo na občni zbor »Slomškove zveze«, združen s Slomškovo proslavo, ki bo v četrtek, dne 8. avgusta 1912 v Kamniku. Spored: 1. Ob devetih sveta maša. 2. Ob desetih zborovanje: a) pozdrav; b) odborovo poročilo; c) predavanje: Pomen Slomška za narodno šolo in vzgojo. Predava gđc. Marija Štupca, c. kr. vadniška učiteljica v Ljubljani. 3. Samostalni predlogi, ki pa se morajo nekaj dni preje izročiti odboru. 4. Slučajnosti.¹ — V Dobropoljah, dne 8. julija 1912. Franc Jaklič tč. predsednik; Ivan Štrukelj, tč. tajnik.

Kočevska okrajna učiteljska konferenca. Dne 22. junija je zborovalo učiteljstvo kočevskega okraja v Ribnici. Konferenco je vodil prav spretno nadzornik J. Novak, ki je v svoje poročilo vpletel prav mnogo zdravih misli in koristnih navodil. — Med referenti omenjamo g. nadučitelja J. Štruklja, ki je predaval o jecljanju. Bil je namreč letos na pettedenskem dunajskem tečaju za jecljajoče ter je vsled tega bilo njegovo predavanje zelo temeljito in praktično. (O tej tvarini naj bi se poučili tudi vsako leto četrtoletniki na učiteljski. Ako je potrebno, da se jim predava o gluhonemosti, je brez dvoma še bolj potrebno seznaniti bodoče učitelje z metodo, ki bi se morala uporabljati skoraj na vsaki šoli; saj je prav malo šol brez jecljavcev.)

Pri volitvi dveh zastopnikov za okr. šolski svet sta bila izvoljena gg. Štefančič in Losar. Prvi se je proglasil kot kandidat okr. učiteljskega društva, ki je nasprotno načelom Slomškove zveze. Volile so ga tudi nekatere članice Slomškove zveze ter s tem pokazale svojo z a v e d n o s t.

Po konferenci je jako lepo nagovoril g. nadzornika nadučitelj Verbič iz Sodražice. Nehote smo občutili ob tem govoru kontrast med pisanjem liberalnih

časnikov in med govorjenjem liberalcev. Vendar čast g. Verbiču, ki je toli odkritosrčen, da prizna vrline in zmožnosti tudi Slomškarju!

Vsled nadzornikove želje smo se udeležili skupnega obeda tudi vsi Slomškarji. Bilo je pa kaj netaktno, da je g. Štefančič pri tej priliki privlekel na dan zadeve okrajnega učiteljskega društva. To bi bilo na mestu le, ako bi bili navzoči samo člani okrajnega društva, ne pa tudi člani Slomškove zveze, katerih je v okraju nad 20. V bodoče si bomo znali drugače pomagati.

Ali je znano p. n. članom visokega c. kr. deželnega šolskega sveta, da je na Kranjskem še mnogo enorazrednic, ki imajo po 100, 150 in še več otrok?

Po polževu. Učiteljske službe se včasih zelo dolgo ne razpišejo, razpisi se ponavljajo; pri tem je prizadeto seveda učiteljstvo pa tudi dotična šola. Kdo je vzrok?

Neizpolnjena obljuba. Mesec junij je že davno minil, obljubljenih draginjskih doklad pa le še nil! Počitniška doba je nastopila; izpregli smo za nekoliko časa naporno šolsko delo, da si okrepcamo in utrdimo izmučeno telo, da razrahljane živce zopet spravimo v normalno stanje, v kolikor se to da; toda od samega zraka se človek ne popravi in ne ojači. Upali smo zatrdno, da bomo za počitnice dobili prihranjeno doklado, a še zdaj vse molči. Nekateri smo seveda morali na račun draginjske doklade že na pòsodo jemati; kako naj pomirimo upnike? — Bliža se čas občnega zbora; s kakšnimi čuti in s kakšnim razpoloženjem se bomo pripravljali na Slomškovo proslavo, če se nam poprej ne ugodí! (Pravkar se je govorilo, da je zadeva že urejena in da bodo deležniki in delžnice te dni dobile nakazilo. Op. ured.)

Učiteljske izpremembe. V seji deželnega šolskega sveta za Kranjsko so bili nameščeni sledeči gg. učitelji, oziroma gđcne. učiteljice: Cecilija Vilman — Jesenice; Frančiška Labernik — Trn; Fr. Potokar — Dragatuš; Ana Šest — Kne-

¹ Oglase za obed sprejema g. Fr. Krmelj, podružnični načelnik in nadučitelj v Komendi. Na priglaso po 31. juliju se ne bo mogoče ozirati.

žak; Henrik pl. Tursansky — Livold; Teodora Truger — Stara cerkev; Franc Zupan — Vrhnika; Oton Zinnecker — Poljanice; Ivana Munda — Prečina; Henrika Kos — Črni vrh; Dominik Bric — Vodice (nadučitelj); Metod Požar — Slap; Franja Vilhar — Nadanje selo. — Stalni pokoj je dovoljen gđc. učiteljici Ani Dragatin v Planini in gđcni učiteljici Gabrieli Ažman. — Službeno mesto sta zamenjali gđcna. Justina Kozamernik v Postojni in gđcna. Mar. Palme v Dol. Logatcu.

Dan okrajne učiteljske konference. Od nekdaj smo prejeli pritožbo, da je bila napovedana okrajna učiteljska konferenca že drugič na soboto. — Ne moremo soditi, da bi se bilo to ukrenilo z gotovim namenom. Dopisnik namreč pravi: »Ali hočejo s tem preprečiti, da se ne bi mogli učitelji na zasilnih šolah, ki so povečem duhovniki, udeležiti konference?« — Če se izbere za konferenco sobota, je s tem seveda ustreženo svetnim učiteljem, da se lahko nekoliko pozamude in porazvedre po končani konferenci, in da jim ni treba tako hiteti nazaj proti domu. Nekateri imajo pa itak dolgo pot, ter se s hojo in vožnjo precej utrudijo; radi tega je pač primerno, če se izvoli za konference sobota. — Vsekako je pa zopet upravičena tudi pritožba duhovnikov-učiteljev, ki v soboto prav težko gredo od doma ter se jim skoraj ni možno udeležiti konference, zlasti če imajo daleč od doma. Potrebno pa je, da so navzoči, ker se od njih zahtevajo iste dolžnosti, isto uradno poslovanje in razmerno dobri uspehi v šoli. Morda bi bil najbolj primeren dan — sreda.

Kaj premore zavedna organizacija. V Nemčiji je bilo ustanovljeno leta 1885 društvo katoliških učiteljic, ki je imelo spočetkom 71 članic; danes je združenih v tej močni organizaciji 14.725 katoliških učiteljic. Da se je to društvo tako okrepilo, je pripisovati vsestranski dobrotvornosti, ki se je tekom let bujno razvila v obsegu društvenega delokroga. Naj omenjamo samo nekatere dobrotvorne naprave, ki v obliki posameznih odsekov blagonosno delujejo v prid, podporo in zdravje društvenih članic.

Leta 1890. je jela poslovati bolniška blagajna. Število članic 1557. Dosedaj se je izplačalo 89.312 mark. L. 1900 se je ustanovila podporna blagajna, ki šteje 3488 članic; izplačalo se je že 81.171 mark. Od leta 1903. posluje kopalniški odsek, ki olajša članicam sprejem v za to odločena zdravilišča. Trošek 4400 mark. Gospodarska pomožna blagajna je bila ustanovljena l. 1900.; ta odsek podpira revnejše učiteljice. Potrosilo se je 8087 mark. Dalje ima društvo v Münstru in Parizu centralo za posredovanje služb. Pomoč so dobile članice v 2821 slučajih. Za počitniško dobo so članice dobro preskrbljene. Postavile so si štiri zdravilišča (letovišča). Število zdraviliških dni znaša 233.747. — Društvo pa ne skrbi samo zase, ampak se prizadeva, da v polni meri zasluži tudi priimek »katoliško« društvo. Razpečalo je med mladino in starše že nebroj mladinskih spisov, knjižic, letakov, ki podpirajo katoliško vzgojo mladine, opozarjajo starše na razne nevarnosti itd. — Največ članic ima društvo v Porenju (5720), na Vestfalskem (2800), Bavarskem (2674), v Alzaciji (895), v Šleziji (592), na Hesenskem (690) itd.

Prošnja. Da bo »Učiteljski ročni zapisnik« za bodoče šolsko leto pravočasno dogotovljen, naj blagovolijo vse gospodične tovarišice in gospodje tovariši morebitne želje čimpreje prijaviti g. nadučitelju J. Jegliču v Ljubljani. Enako naj bi opozorili, ako je v dosedanem zapisniku kak pogrešek.

Za kongres na Dunaju so se še oglašili gđ. in gđcne.: 11. Ladislav Likar, nadučitelj na Goriškem; 12. Pavla Lampe, učiteljica v Hruševju; 13. Kristina Sattler, učiteljica v Št. Vidu nad Ljubljano; 14. I. Demšar, učiteljica iz Škofje Loke; 15. Marija Novak, učiteljica v Spodnji Šiški; 16. Marija Košak, učiteljica na Viču; 17. Marija Jurjevčič, učiteljica v Ligojni; 18. Karel Rostohar, nadučitelj pri Sv. Duhu (Krško).

Priglasje za pedagoški kongres sprejema tovariš nadučitelj štrukelj v Dobropoljah, ki bo skušal preskrbeti stanovanje. Radi vožnje in ev-

harističnega kongresa se je pa treba zgledati pri domačem župnijskem uradu. Tajnik Štrukelj naznanja, da je že dobil stanovanje (bržkone brezplačno) za deset učiteljev.

Naša zborovanja.

Ljubljansko in okoličansko učiteljsvo Slomškove zveze se je sešlo zadnji mesec zaporedoma tri četrtke. Posebno častno in številno je bilo obiskano zborovanje dne 13. junija, ko so bile na razgovoru interne društvene zadeve in razna druga pojasnila, ki je o njih referiral predsednik J. Jeglič. — To veselo dejstvo moramo konstatirati, da vidimo pri vsakem sestanku nekaj novih obrazov, kar je le dobro znamenje za našo zvezo.

Dne 20. junija je podružnica imela ogled Samasove zvonarne, livarne in tvornice za cerkvene in kovinske izdelke. Marsikaj je zanimivega, kar more učitelj prilično porabiti in razložiti tudi v šoli. Predvsem nas je zanimal oddelek, kjer se formirajo kalupi za vlijanje kovinskih naročil. Vselej pa, ko zapustimo to ali drugo tovarno, smo bolj utrjeni v svojem poklicu in v zavesti, da tistih ne moremo blagrovati, ki so prisiljeni služiti si kruh med enakomernim vrtenjem in šumenjem brezčutnih strojev; nasproti pa se čutimo tembolj srečne, da smo si izvolili vzvišeni vzgojni in učiteljski poklic, ki sicer ni najlažji, a je tem častitljivejši in tem lepši.

Dne 27. junija nam je vodja Jeglič preskrbel zopet lepo ugodnost, da smo dobili vstop v veliko pivovarno »Union« v Ljubljani. Zagovorniki abstinence in abstinenčnega gibanja bi nam morda odsvetovali ta pohod, češ, proč z vsem, kar hodi v kvar našemu delu. Toda mi smo kot vedoželjni vzgojitelji mnenja, da je treba napredovati v znanju vsega tega, kar utegne kdaj prav priti v šoli. Hoteli smo se torej prepričati, kako se

vari tista »blažena« pijača, ki brez nje marsikdo ne more (?) izhajati. Z novo izkušnjo smo bili prav zadovoljni. Videli smo, kako se prireja ječmenov slad, kako se kuha in vari v velikanskih kotlih prirejeni slad obenem s hmeljem, kako se pridobljeni sok ohlaja in spušča v posode za vretje, v hladilnike, v velikanske sode, ki so razvrščeni v deveterih ogromnih podzemeljskih kletih. Te kleti so kakor ledenice, ker so povsod napeljane ledene cevi tako, da znaša temperatura 3° R. pod ničlo. Zanimiv je osobito tudi oddelek, kjer polnijo steklenice, ki pridejo potem takoj v promet. Na enem koncu dvorane vidiš veliko vreteno s predalčki, kjer so naložene steklenice, da se prekuhajo in ope-rejo v vreli vodi. To umivanje se ponavlja še enkrat pod curki čiste vode; slednjič se vsaka steklenka še posebej pregleda, da je popolnoma snažna, ko se nastavi na stroj, ki je v zvezi s sodom, odkoder pritaka ječmenova vodka. Enako, če ne še večjo skrb opazuješ tudi pri čiščenju, snaženju in prenovljenju sodčekov, preden jih napolnijo. Vsaka stvar te zanima; vse se izvršuje potom strojev, še celo pritrjevanje železnih obročev.

Ne smemo končati, da ne bi omenjali tudi gostoljubnosti družbe »Union«, ki je prepustila dva uradnika, da sta obiskovalcem razkazovala in razlagala vse zanimivosti; pogoščenje s kristalno-čistim ječmenovim sokom je zaključilo dveurno romanje po obširnih pivovarniških prostorih.

V spomin 50letnice Slomškove smrti je imela podružnica Slomškove zveze za postojnski okraj v št. Petru na Krasu slavnostno zborovanje dne 11. julija. Podrobneje bomo opisali to proslavo našega velikega pedagoga v prihodnji številki. Poleg slavnostnega nagovora je bilo na sporedu tudi predavanje »Slomšek kot pedagog in narodni buditelj«.

Vzgoja.

Kako se zabrani nervoznost med mladino? Dr. Erhardt govori o tej stvari tako-le: 1. Večji del duševnih in živčnih bolezni podedujejo otroci od bolestitih staršev. 2. Vendar jih pa provzročata tudi šola, ako nalaga mladini preveč dela in napora. 3. Pouk naj bi bil samo dopoldne ter naj bi trajal kvečemu pet ur s primernimi odmori. Domače naloge bi smele obremeniti učence z delom do največ treh ur. 4. Vsak teden naj bi učenci imeli dvakrat telovadbo; namesto tretje telovadne ure bi se smel vpeljati dveurni izprehod na prosto pod vodstvom učiteljev. 5. Vsak teden dvakrat naj bi imeli učenci priliko, da se urijo v delavnici ali pa da imajo opravka na vrtu. 6. Otroci nižjih razredov morajo spati 10 do 11 ur, drugi pa 9 ur. 7. Tekom dveh let naj ima mladina spolno-higienski pouk, in sicer v 14. in 18. letu, deklice pa v 14. in 16. letu. Ta pouk bi moral prevzeti zdravnik; obravnavati bi moral predvsem vprašanja o alkoholizmu, o naravnem spolnem nagonu in o skrbi za telesno zdravje.

Moda. Koliko je danes zlasti med ženstvom takih oseb, ki suženjsko drve za modo, neglede na moralo in na estetični okus. Najdemo pa zopet tudi v najvišjih krogih častne izjeme, ki strogo skrbe, da obleka ni ne pohujšljiva, ne zdravju škodljiva. Tako n. pr. je angleška kraljica Mary, soproga sedaj vladajočega kralja Jurija V., prepovedala dvornim damam, da ne smejo nastopati nikjer na dvoru in v njeni bližini v obleki, ki bi bila neprimerne in nezadostnega kroja, ki bi se pretesno oprijemala telesa, ali bi vsled prozornosti motila in žalila čut dostojnosti. — Marsikatera mati bi se lahko od te visoke dame učila olike in dostojnosti; nespodobnost v obleki je provzročila že marsikaj hudega.

Kaj dokazuje statistika zanemarjenih otrok? Na Pruskem so dokazali, da imajo zanemarjeni otroci povečini (91%) pijači vdane očete-alkoholike; izmed mater pa je 52 % nenravno živčih. Jasen dokaz, da provzročata propad mladine po eni plati alkohol, po drugi pa

nemarno življenje — nenravnost. Ti dve pošasti usekavata smrtne rane tudi v slovenske družine, jih mrcvarita do razpada, jih ugonabljata. — Nemčija šteje približno 400.000 pijancev; od teh je več kot tretjina v zakonu ter imajo okrog enega milijona otrok. Kakšno bo življenje teh potomcev? Koliko je pijancev v Avstriji, nam ni znano. Brez dvoma razumno ne zaostaja Avstrija za Nemčijo.

To je treba pribiti. Dne 10. junija je nepreviden umrl v ljubljanski bolnišnici pesnik Anton Aškerc, bivši kaplan (brez pravega poklica), zadnji čas arhivar v Ljubljani. S pokojnim pesnikom balad in romanc — pa tudi blasfemičnih pesniških stvorb, ki je zašel v vrsto bojevnikov proti krščanstvu, ki je proslavljal Ferrerja, ki se je ž njim v Pragi udeležil kot podpredsednik mednarodnega shoda protimonarhistične, revolucionarne in proticerkvene Svobodne misli — se v našem listu ne bomo dalje pečali. Obratunal je z Bogom; naj bi mu bila sodba mila!

Žalostno za naše razmere je pa dejstvo, da se je ljubljanska srednješolska mladina zlorabljala o priliki Aškerčevega pogreba za demonstracijo v prilog »Svobodne misli«, tiste organizacije brezverstva in anarhije, ki ima namen preganjati versko misel, boriti se proti vsaki veri, ki goji antidinastične težnje, ki ima namen »uničiti državo Habsburžanov... Žalostno, da se je našel človek, ki je potisnil venec Svobodne misli in socialne demokracije v roke srednješolskim dijakom; žalostno, da so neprevidni vzgojitelji vpregli učenke dekliskega liceja, da so nosile med pogrebim sprevedom Aškerčeve spise, ki je med njimi tudi dokaj pamfletov na katoliško Cerkev. A najbolj žalostno je, da je nastopil ob odprtem grobu šolnik, ki je v bombastičnih besedah proslavljal Aškerčeve ideje... To nepričakovano veličanje iz ust profesorja, in sicer na javnem, svetem prostoru, je po naši sodbi ne le žaljenje vernih Slovencev sploh, ampak je v prvi vrsti pogršek zoper vzgojna načela, ki je nanje vezan po vesti in po

zakonu vsak učitelj. Kaj bo iz naše mladine, če jo bodo vodili ljudje s takimi nazori! Z ozirom na to pa s hvaležnostjo odobravamo interpelacijo deželnega šolskega svetnika dr. Lampeta, v kateri je dne 24. junija predlagal preiskavo v tej zadevi. Deželni predsednik ekszellenca baron Schwarz je obljubil, da se bo preiskava izvršila. Videli bomo, s kakšnim izidom.

Se živalica te uči. Nedavno sem opazoval ta-le prizor: šestletni deček vleče malega psička »Amorčka« na vrvi na izprehod. Ker se mu ustavlja, ga tepe s paličico, toda »Amorček« se še bolj krčevito brani ter hoče nazaj na dom. Fantičku se zdi to zamalo ter si hoče na vsak način svojo avtoriteto priboriti s paličico. Stopim bliže, ker se mi je jel »Amorček« smiliti; tako milo je pogledal v svojega strahovalca vselej, kadar je poknila šibica po njegovem šibkem telescu, da sem se čutil dolžnega, potegniti se za zatiranca. »Dečko,« pravi, »nikar tako! Moraš »Amorčka« iz-

lepa povabiti in prijazno nagovoriti, pa bo šel za teboj.« Kakor bi trenil, se skloni fantiček, objame psička, ga pogladi in ljubeznivo-otroško nagovori. In glej! Trdovratna in uporna živalica zamahlja z repkom, poskoči, ga zvesto pogleda in pričakuje njegovega povelja. Veselo skakljuje ga je spremljal »Amorček« na nadaljnji poti . . .

Ta prizor, ki bi bil lep sujet za kakega slikarja, mi je takoj obrnil misli na tisto poglavje iz pedagogike, ki govori o ljubezni vzgojitelja do učenca. Kolikokrat zgrešimo pravo pot, ker hočemo s silo, izgrda, z ropotom in ostrim nastopom popraviti ali odpraviti napako pri gojencu, doseči red in pokorščino v šoli; pozabimo pa na prvo sredstvo, ki je veliko bolje ter veliko sigurneje privede do cilja, to je milosrčnost in ljubeznivost vzgojitelja. Lepa beseda najde vedno lepo mesto. Najprej je treba poiskati pot do srca; če to ne izda, potem šele se je treba poslužiti drugih pripomočkov.

Raznoterosti.

Razstave o priliki naših kongresov na Dunaju:

1. Razstava za krščansko umetnost v prizidku c. kr. avstrijskega muzeja.

2. Katehetsko - liturgična razstava v c. kr. dvorni knjižnici.

3. Razstava slovečih risarskih izdelkov verskega značaja v »Albertini«.

Brez tiskanih letnih poročil. Ljubljanske ljudske šole letos niso preskrbele tiskanih poročil, ker je c. kr. mestni šolski svet določil onih 500 K, ki jih je razdeljeval vsako leto za pokritje tiskovnih stroškov, v kolikor je bilo primanjkljaja, za nabavo šolskih potrebščin v korist revnim otrokom. Kako naj sodimo o tem ukrepu? — Rekli bi: Eno naj se stori, drugo naj se ne opusti! . . . Šolska letna poročila posameznih šol po skupni, stereotipni šabloni, ki so obsegala razen imen šolskih otrok skoraj isto tvarino, iste odlake, iste šolske praznike, odredbe itd., res niso bila to-

like važnosti in veljave, da bi se bilo vredno zanje zavzemati. Pač pa bi z ozirom na otroke in starše priporočali skupno letno poročilo vseh ljubljanskih javnih ljudskih šol; seveda bi se bilo treba tudi v takem skupnem poročilu omejiti in objaviti samo to, kar javnost in mladino res zanima. Da bi poročilo ne bilo brez praktične in stalne vrednosti, bi priporočali vsaj en pedagogični članek, ki bi se v njem vsako leto pojasnjevalo to, kar je potrebno vedeti staršem ljubljanskih otrok, oziroma kar je pomanjkljivega glede vzgoje. — Imena otrok naj bi se natisnila tako, da se dá odličnim prvenstvo. Torej debele črke naj bodo vsaj mala pohvala in skromno plačilo za pridnost. Zakaj bi tega ne privoščili tistim, ki imajo zasluge? — Med potrebnimi obvestili naj bi se v skupno poročilo sprejel tudi seznamek knjig, ki so predpisane za vsako bodoče leto. Ako bi se tako uredilo in eliminiralo

vse nepotrebno, bi se stroški gotovo pokrili z doneski otrok, ki bi se naročili na skupno poročilo! Malo agitacije bi bilo treba!

Protialkoholni pouk na učiteljskih.

Minister za pouk in bogočastje je v sporazumu z ministrstvom za notranje zadeve poslal vsem deželnim šolskim svetom sledeči odlok:

»Ker je zelo važno, da so bodoči učitelji o škodljivih vplivih alkohola in o bistvu protialkoholnega gibanja dobro poučeni, odream, da naj se temu predmetu odslej posveti večja pozornost, in sicer naj se to zgodi pri pouku o somatologiji in šolski higieni. Deželni šolski svet naj torej docente za omenjene šolske predmete na ženskih in moških učiteljskih o tem na primeren način obvesti. Za informacijo, kako in v koliki meri naj se ta pouk vrši, naj služi sledeče pojasnilo. Razlagajo naj se:

1. Fiziološki učinki alkohola na človeški organizem;
2. kvarni vplivi na centralno živčevje;
3. pešanje duševnih in telesnih moči in delozmožnosti;
4. patološki učinki alkohola na človeški organizem;
5. akutno zastrupljenje z alkoholom, kronična zloraba alkohola, oškodovanje organov in celic, degeneracija najvažnejših organov: jeter, obisti, srca;
6. psihične poškodbe, delirium, smrt;
7. socialne nevarnosti alkoholizma: pešanje delovnih moči, veliko število nesreč, propad blagostanja in družinskega življenja;
8. bolezen na duhu, pregrehe, degeneracija potomstva;
9. gospodarski pomen alkohola kot hraniva: minimalna hranilna vrednost pri relativno visoki ceni.«

Malthusianstvo v Nemčiji. Število rojstev v Nemčiji ni več doseglo dveh milijonov. Na 1000 prebivalcev je prišlo 1876. leta 42, 1901. leta 37 in 1910. leta 30,7 otrok. Propad je hujsi nego v Franciji. Nemški liberalni časopis »Augsburger Abendzeitung« piše ob tej žalostni statistiki: Vzroke tega pojemanja

je iskati v dejstvu, da vse sili v mesta, kjer peša moč potomstva, kjer uživanje in blagostanje slabi voljo do potomstva. Čedalje več je ljudi, ki se klanjajo Malthusovim naukom, ker se boje vzgojnih težav in skrbi itd. Glavnega vzroka tu seveda ne najdemo, in ta je: Pomanjkanje vestnosti in verskega življenja. Brezvestnost in brezverstvo — sta predhodnika propadanja vsakega naroda.

Meščansko šolstvo na Štajerskem in na Kranjskem. Kakor izkazuje statistika, ki jo je priobčil štajerski deželni šolski svet, je bilo lani na Štajerskem 34 meščanskih šol, in sicer 21 javnih ter 13 zasebnih. S slovenskim učnim jezikom seveda ni niti ene. Dasi torej tudi sosednja nam štajerska dežela ni kaj prida obdarjena z meščanskimi šolami, tako na slabem pa vendar ni v tem oziru, kot na Kranjskem. Dasi se vobče javnost ne ogreva za to kategorijo šol, za Ljubljano je pa vendar malo žalostno, da razen uršulinskih privatnih meščanskih šol ni niti ene javne in se mora ta vrzel nadomeščati z osemrazrednicami.

Ljubljana in ljudsko šolstvo. V minulem šolskem letu je imela Ljubljana sto ljudskošolskih razredov; poučevalo je pa 125 učnih moči. Pred 11 leti je bilo v deželnem stolnem mestu 35 javnih in 26 zasebnih razredov, letos je bilo 60 javnih in 40 privatnih razredov; poučevalo se je na javnih ljudskih šolah 2795 otrok, na zasebnih pa 1643. Najbolj se je razširila šentjakobska dekliška osemrazrednica, kjer je bilo pred desetimi leti 12 razredov in 626 učenk; zadnje leto je bilo v istem poslopju 20 razredov s 962 učenkami. (Samo en razred je nastanjen v zasebnem stanovanju.) Potrebna je torej druga dekliška osemrazrednica, ki bo pa še čakala toliko časa, da se poprej sezida novo poslopje za III. deško šolo, ki je sedaj nastanjena v naravnost neprimernem poslopju.

Tuberkulozna bolezen med mladino. Živimo v dobi kongresov. Mesca aprila so zborovali v Rimu odposlanci držav in zdravniških zbornic kot člani VII. mednarodnega kongresa zoper tuberkulozno bolezen. Splošno se je poudarjalo, da je s tuberkuloznimi bacili okužene dokaj

šolske mladine, a bolezen se ne pojavlja tako očitno in pogubonosno za druge. Večja pa je nevarnost, če trpi vsled te nalezljive bolezni učno in šolsko osebo. Radi tega so bili vsi zborovalci mnenja, naj se obolelim zagotovi taka preskrba, da ne bodo prisiljeni prikrivati svoje bolezni. Glede tuberkulozno bolnih otrok se je zahtevalo, naj se ločijo od zdravih otrok in iz šole; nastaniti bi jih bilo treba v zdraviliških, obmorskih zavodih, v gozdnih šolah itd. Kot preventivno sredstvo zoper tuberkulozo so kongresisti priporočali abstinenco, kajti škodljivi alkohol v mnogih slučajih in v marsikaterem oziru pripravlja pot tej morilki človeštva.

Katoliška univerza v Lovinju (Löwen v Belgiji) je imela lani 2630 slušateljev. Med 289 dijakov iz inozemstva so bili posamezni iz Azije, Severne in Južne Amerike in celo iz Afrike. Vseučilišče v Lovinju ima več dijakov, nego obedve državni univerzi v Gentu in v Lüttichu. Tu stane državo povprečno vsak dijak 1300 frankov. Katoliška univerza v Lovinju pa ne dobiva niti vinarja državne podpore. Koliko je s tem državi prihranjenega!

Trgovska akademija v Zagrebu. Kraljevi poverjenik za Hrvatsko in Slavonijo je odredil, da se ustanovi v Zagrebu poseben zavod z imenom »Kr. trgovska akademija«. Ta zavod je bil doslej združen z realno gimnazijo.

Je zastoj. Z ločitvenim zakonom, z izjemnimi postavami zoper Cerkev in krščansko šolo so nameravali francoski teroristi ustrahovati katoličane, uničiti verstvo in verstveno življenje ter ustvariti pogansko državo. Toda prevarili so se; kajti Francija ostane prejkoslej katoliška. V dokaz navajamo samo dejstvo, da so se katoliške šole več ali manj povsod ohranile, oziroma nanovo ustanovile, kjerkoli je nastala državna brezverska šola. Škofijski nadzornik katoliških šol v škofiji Rennes naznanja n. pr. v svojem letnem (1910) poročilu med drugim sledeče: »Z malimi izjemami so vse župnije, ki so vsled ločitvene postave prišle ob katoliško šolo, osnovale novo.« Taisto potrjuje tudi državni nad-

zornik v poročilu za leto 1909./1910.: »Dočim je število privatnih šol od leta 1906. do 1907. nekoliko padlo, je od tega časa nadalje zmerom napredovalo. Kjerkoli je država zatvorila ali laicizirala kako šolo, ji je takoj sledila nova katoliška (prosta) šola s svetnimi učnimi močmi.« Kar se pa tiče števila otrok v državnih in v zasebnih (katoliških) šolah, so pa podatki za državno šolo kar poniževalni. Poročilo trdi, da ponekod osobito državne dekliške šole nimajo niti ene učenke ne. Mnogo je pa takih, kjer je komaj 5 do 6 učenk. Razen v mestih so tudi deške katoliške šole bolj obiskane, nego državne. Razmere so take, da je moral celo pariški list »Petit Journal« brez ovinkov pritrditi, da je od 36 tisoč francoskih občin 19.000 (več kot polovica) takih, kjer državna šola nima nič ali pa samo malo otrok... Francija je in ostane katoliška!

Za šolske potrebščine revnim šolskim otrokom je izdala dunajska občina leta 1910. 438.579 K. Te podpore je bilo deležnih 111.712 otrok. — Katehet bi mogel to porabiti kot zgled pri razlagi 7. zapovedi. Znano je, kako malo pazijo otroci na knjige, dasi jih imajo izposojene iz šolske zaloge. Ako katehet priporoča, kako je treba paziti na tuje blago, da se ne dela škoda, lahko izračuna, koliko se prihrani občini, če vsak otrok s svojo pazljivostjo naredi vsaj za par vinarjev manj škode.

Nerazdeljen dopoldanski pouk so z dovoljenjem ministrstva za pouk in bogočastje vpeljali tudi na Dunaju, in sicer za dobo od 1. junija do 15. julija. Tako bo ostalo tudi v bodoče.

Za katoliško univerzo v Washingtonu je daroval neki žid 25.000 dolarjev (125.000 K), ne mara pa, da bi prišlo njegovo ime v javnost. Storil je to radi tega, ker prizna, da je katoliška Cerkev najboljša obramba zoper nevarne nakane anarhistov in socialistov.

Odločnost katoliškega ženstva. Dne 17. januarja je šlo odposlanstvo načelnice katoliških ženskih organizacij na Italijanskem (kneginja Antici Mattei, grofinja Sanseverino, kneginja Odescaschi

in grofinja Varavicini di Revel) k ministrskemu predsedniku ter mu izročilo dva protesta. Na obeh so podpisane najodličnejše dame plemskih in drugih rodbin. V drugi spomenici protestirajo odločne žene zoper zlorabo ministrskih dekretov v zadevi verstvenega pouka v šoli, ker se z njimi krati staršem svoboda vesti. V protestu se obenem zahteva, naj se vprašanje verstvenega pouka nanovo predloži zbornici in naj se reši tako, da bo ljudstvu ustrezno.

Pripomočne šole v Berlinu. L. 1898. so osnovali v Berlinu več pomožnih razredov za bolj slaboumne otroke v nadi, da se bo večina izmed njih povzpela do tolikšnega umskega razvoja, da jih bo moč sprejeti v normalne šole. Izkušnja pa je pokazala, da je prirojena slaboumnost neke vrste kronična duševna zmedenost, ki se dá vnekoliko poravnati, popolnoma pa redkokdaj odpraviti. Ker so otroci v pripomočnih razredih vendarle sposobni, da ob primernih pomočkah in ob skromnih zahtevah nekoliko napredujejo, zato so otvorili l. 1904. na posameznih šolah več zaporednih razredov za omenjene slabiče, načrt so pa izdelali za šest takih razredov, ki so podrejeni posebnemu voditelju, vendar tako, da je vsa ta šola izročena vrhovni oskrbi onega »rektorja«, ki je nastavljen kot vodja normalne šole, pri kateri je ustanovljena pomožna šola.

Točasno je v Berlinu 162 pripomočnih razredov z 2397 otroki, ki jih poučuje 125 učiteljev in 37 učiteljic. Pripomočni razredi so takole razdeljeni:

2 zaporedna razreda na	2 obč. šolah.
3 zaporedni razredi na	10 obč. šolah.
4 zaporedni razredi na	5 obč. šolah.
5 zaporednih razredov na	2 obč. šolah.
6 zaporednih razredov na	7 obč. šolah.
7 razr. (6 zaporednih) na	1 obč. šoli.
8 razr. (6 zaporednih) na	3 obč. šolah.
9 razr. (9 zaporednih) na	1 obč. šoli.

Ljubljanska okolica se odlikuje. Dne 6. julija so pri okrajni učiteljski konferenci zmagali člani in članice Slomškove zveze s svojo kandidatno listo; izvoljena sta v c. kr. okrajni šolski svet

in v stalni odbor nadučitelja J. Ravnikar iz Viča in Fr. Lavtižar iz Sp. Šiške. — Složno, dosledno, pogumno tudi drugod!

Kje se prične vzgoja? Dr. Fr. W. Förster, ki je imel 12. aprila na Dunaju pedagoško predavanje, je zaključil svoj govor s temi-le besedami: Da bo mogel učitelj kot pedagog kaj dobrega doseči, naj izkuša predvsem sebe izboljšati. Pravi učitelj ne bo molil k Bogu: »Gospod, pomagaj mi, da morem poboljšati svoje učence,« ampak moli naj: »Bog pomagaj mi sebe poboljšati, da bom mogel dobro vzgojiti svoje učence.«

Zrelostni izpiti na učiteljskih. Odlok ministrstva o zrelostnih izpiti na učiteljskih. Naučno ministrstvo je izdalo na vse deželne šolske svete naslednji odlok: Po § 64. ministrske odredbe z dne 31. julija 1886 je pri zrelostnem izpitu na učiteljskih vsak gojenec, ki je imel v vseh semestrih zadnjih dveh letnikov povprečno najmanj »hvalevredno« v spričevalih, oproščen ustmenega izpita iz dotičnih predmetov. V predmetih, v katerih mora delati pismeno zrelostni izpit, se mora v svrhu oproščenja ustmenega izpita strinjati tudi uspeh iz pismenega izpita s to povprečno klasifikacijo. Po navedeni ministrski odredbi mora pa napraviti vsak gojenec ustmeni izpit iz najmanj dveh predmetov, ki jih določi predsednik. Določa se, da se naznanijo gojencem predmeti, iz katerih morajo napraviti ustmeni izpit, najmanj teden dni pred ustmeno izkušnjo. V to svrhu se imajo izročiti predsedniku komisije za zrelostni izpit vsi dotični predlogi udov izpraševalne komisije dotičnega zavoda v takem času, da pridejo njegovi ukrepí še pravočasno nazaj na zavod. Ta odredba stopi takoj v veljavo.

Sadjarstvo. Za vlade Friderika Velikega se ni smel noben kmetiški sin oženiti, ako ni dokazal, da je na svojem posestvu zasadil vsaj deset sadnih drevesc. — Če so že v 18. stoletju poznali veliko važnost sadjarstva, je to v sedanjih časih še tembolj potrebno. Ker nimamo zakona, ki bi ukazoval zasajati sadno drevje, naj bi pa vsaj učiteljstvo

v ponavljajnih šolah vplivalo na mladeniče v zmyslu ukaza Friderikovega.

Koliko je katoliških vseučilišč? Amerika jih ima največ, namreč devet, ki so bila večinoma vsa ustanovljena v zadnjih desetletjih, in sicer s prostovoljnimi doneski zglednih in zavednih katoličanov. V Ameriki najbolj slovi vseučilišče v Washingtonu. — Azija ima katoliško vseučilišče v Beirutu. — Na Japonskem ustanavljajo jezuitje v Tokio visoko šolo. — V Evropi slovi vseučilišče v Freiburgu; Francija jih premore pet, pa niso popolnoma in v vsem na vrhuncu; najboljša visoka šola je v mestu Lille. Najslavnejša katoliška univerza je brez dvoma v belgijskem mestu Löwen.

Moderni nomadi. V Berlinu je leta 1910. nič manj kakor 36.880 učencev pred izpolnjeno šolsko dolžnostjo svoje šole zapustilo ali pa menjalo. Med temi je bilo 17.400 takih, ki so vsled preselitve v mestnem okrožju menjali svoje šole, do 10.000 pa takih, ki so vsled izselitve iz mestnega okrožja mestne šole sploh zapustili. Da pa te številke niso le slučajne, dokazujejo tudi števila prejšnjih let, ko je leta 1909. menjalo svoje šole 37.872 in leta 1908. celo 40.789 učencev. Koliko izmed teh pa je šolo menjalo celo po dvakrat, trikrat ali še večkrat tekom enega leta, tega pa uradni podatki ne povedo. Kakor v Berlinu, tako je tudi po drugih velikih mestih, posebno pa v obrtnih krajih. Umevno, je, da tako menjavanje ni na korist šoli, še manj pa na korist učencev samih.

Častna beseda »naprednega« učitelja. V socialno-demokratskih listih izhajajo pogostoma članki, podpisani z imenom Fr. Šimanovský, v katerih se na podoben način žali in sramoti vera in duhovščina. Pri nedavni sodnijski preiskavi pri okr. sodišču v Kromerizu se je dognalo, da je pisatelj Šimanovský učitelj Fr. Holub.

Holub je sedaj prošil za mesto šolskega vodje v Vacenovicah. V seji okr. šolskega sveta je govoril zlasti zastopnik učiteljstva, učitelj Gabriel iz Boršova, za Holuba, da bi mesto dobil.

Zoper Holuba je nastopil grof Seilern, in sicer iz tega razloga, ker »se o

Holubu trdi, da je identičen s pseudonymom Šimanovský, ki brezbožno sramoti katoliško Cerkev in vero«. Kot dokaz svoje trditve je predložil in dal prebrati nekatere članke Šimanovskega.

Sedaj je pa vstal zastopnik učiteljstva, Gabriel, in je rekel grofu dobesedno: »Milostljivi gospod grof, častno besedo Vam dam, da Holub ni pisal teh člankov.« — Na to je odgovoril grof Seilern: »Ako mi dajete častno besedo, da Holub teh člankov ni pisal, verjamem Vam kot častnemu možu in potem tudi jaz zoper Holuba ničesar nimam.«

Po tej izjavi je bil Holub z večino enega glasu, onega grofa Seilerna, prezentiran za učitelja v Vacenovicah. Po glasovanju pa stopi učitelj Gabriel k grofu Seilernu in mu pravi: »Gospod grof, zdaj je že, kar je; sedaj Vam že lahko povem, da je te članke vendarle Holub pisal.«

Te besede so seveda grofa osupnile, toda premagal se je in mirno rekel: »Nisem mislil, da najdem take značaje v onem stanu, ki ima nalogo odgojevati in izobraževati našo mladino.« —

Takoj po teh besedah je odšel iz seje. Učitelj Gabriel je hitel v graščino prosit grofa odpuščenja, toda ta ga ni sprejel in obenem se je tudi zahvalil za čast biti član okrajnega šolskega sveta. Gabriel je bil radi tega v disciplinarni preiskavi.

Iz šole.

Kako otrok sklepa. Učitelj razlaga otrokom, kako si narava sama pomaga: »Glejte, če je človek slep, potem se mu bolj razvije posluš, ali če je kdo mutast in slep, potem mu je tip bolj občutljiv in ostro razvit. Kdo vé kak enak primer?« — Deček: »Jaz, gospod učitelj. Moja teta ima od rojstva eno nogo krajšo, zato je pa druga daljša.«

Velevník. Učitelj: »Jozko, povej mi en stavek.« — Jozko: »Vol vleče voz.« — Učitelj: »Dobro. Zdaj pa povej ta stavek v velevní obliki.« — Deček: »Hi, hi!«

Otroška modrost. Učitelj: »Koliko ur ima dan?« — Deček: »Dan ima 25 ur.«

— Učitelj: »Kako to? Kdo ti je to povedal?« — Deček: »Naš oče so rekli včeraj, da je dan zrastel za eno uro.« — Katehet vpraša deklico (prvega razreda v Ljubljani): »Kje pa je bila Marija doma?« Brez premisleka se odreže: »Pri Devici Mariji v Polju.« — Deklica je po svoje prav dobro sklepala.

Dober svet. »Kako si olajšamo izpraševanje vesti?« (Vpr. 567. Srednjega

katekizma.) Na to vprašanje je neka deklica prav modro odgovorila: »Če ne grešimo.«

Zarekel se je. Ko je deček, mesar je v sin, pripovedoval iz zgodbe »Hudobni duh izkuša Jezusa,« kako je Jezus zavrnil satana, se mu je zareklo tako-le: »Človek ne živi samo od kruha, ampak tudi od mesa...«

Slovstvo in glasba.

Marija, kraljica src. Nauk bl. Grinjona Montfortskega o pravi pobožnosti do Matere božje. Iz francoščine prevedla in izdala Marijina družba v ljubljanskem semenišču. — Založba »Katoliške Bukvarne« v Ljubljani. — Cena K 1'40.

Ne mislite, da je ta molitvenik s svojimi nauki nekaj povsem novega. Vsi veliki in res pobožni Marijini pridigarji so ob vseh časih pravo pobožnost do Matere božje pojmovali tako, kakor uči bl. Grinjon. Vendar je razprava bl. Grinjona nekaj tako sistematičnega, temeljitega in prekoristnega, da smelo rečemo: K ascetični izobrazbi vsakega Marijinega častilca, bodisi duhovnik ali lajik, spada ta skromna dolžnost, da to delce dobro prebere in preuči; zlasti v I. poglavju, 2. oddelek (str. 77—90).

Prevod je lep izvzemši nekatere predolge periode in pleonazme. Molitvenik, dasi po straneh precej obširen (290), je vsled finega papirja vendarle ličen in droben. Še to-le: V očeh lajikovih se malo čudno bere: »prevedla Marijina družba v ljubljanskem semenišču«. Ali ni celo semenišče ena sama Marijina družba?

Kateheze za III., IV. i V. godište pučkih škola. Katehetski pisatelj Ferdo Heffler, profesor na zagrebškem učiteljskišču, je jel spisavati kateheze za 3., 4. in 5. leto ljudskih šol. Prvi dve poli sta bili priloženi pedagoškemu in didaktičnemu listu »Krščanska škola«. Prvi pogled v to novost na polju kateheze nas prepriča, da se je avtor lotil izdelati

praktično in zelo porabno pomožno knjigo za katehete, ki v nji podaja kateheze po pravilih in zahtevah psihološke metode, katere prvi in navdušeni zagovornik ter propagator na slovanskem jugu je osobito on sam. Hefflerjeve kateheze bomo z zanimanjem preučevali. Pripomnili bi takoj, da naj se primere in zgledi za podavanje izberejo kolikormoč previdno, da bodo stvarni, resnični in lahko umevni. Pripovedovanje na strani 17., kako je nastala »molitev«: »Verujem v Boga...«, je pač brez zgodovinske podlage, prisiljeno, in je bolje, da se izpusti. Drugače se pa vidi, kako g. pisatelj vpošteva in porablja vse momente, ki morejo poživiti katehezo ter poglobiti nje vsebino v otroška srca.

Karel Wider: Moje prvo berilo. V »Učiteljski tiskarni« v Ljubljani je dotiskana nova knjižica, ki se je zanjo napravilo že mnogo tihe in glasne reklame. Novi »Abecednik« se od dosedanjih razlikuje po nekoliko drugačni razvrstitvi učne tvarine in pa po tem, da so slike barvane. Avtor hoče seznaniti otroke najprej z vsemi samoglasniki, ki jih ne izvaja iz besed: igra, ura, oko, angel, Eva — temveč iz dotičnih glasov samih, ki jih slišimo, ko deklica joče (iii...), kadar piska vlak (uu...[?]), ko voznik ustavlja konja (eee...), ko dečku uide zračni zmaj (ooo...), ko se otroka čudita božičnemu drevescu (aaa...).

Kako naj sodimo nasploh o novem Abecedniku? Ali je bil potreben? Ali je boljši, nego dosedanji? Ker so bile

hibe Widrove knjižice že dokaj na široko označene v »Slovenču«, št. 148, ni potrebno, da bi jih še enkrat navajali. »Slovenčevemu« kritiku, ki je grajal in našteval slovniške napake, se zde slike manj porabne, zlasti ker je tuintam tudi odraslemu človeku treba šele eruirati, kaj in kako. Dalje mu niso vseč abstraktni in dolgi stavki, ker niso na mestu v knjigi, namenjeni abecedarjem. Enako dolži, da papir ne ustreza zahtevam itd.

Nam se pa zdi največja napaka ta, ker je avtor prezrl § 1. državnega zakona o ljudskih šolah, ki se glasi: »Ljudski šoli je naloga, otroke versko-nravno vzgajati, razvijati jim duševne moči... dajati jim pravo podstavo, da bodo kdaj vrli ljudje in državljani.« G. Wider se je pa skrbno izogibal, da bi bil vpošteval tudi to zahtevo, da bi bil vpletel kak berilni sestavek z verstveno tendenco, da bi zbujal in priporočal npravne ali nadnaravne čednosti. Zadovoljil se je z enim samim uvodnim verstvenim naukom.

Te slabe strani Widrovega Abecednika ne smemo prezreti. Če g. avtor ne umeva, kaj se pravi versko-nravno vzgajati in sestavljati v tem duhu šolske knjige, naj vzame v roke novo Stiasnyjevo »Berilo za ponavljalne šole«. Tu bo našel najlepši dokaz, kako ustreči zahtevi § 1. drž. zakona. Izgovor: »To je naloga katehetova, da versko-nravno vzgaja«, je zavito-naiven. Ali je katehet — ljudska šola? Iz zadrege si je gospod avtor hotel pomagati s smešno trditvijo: »Dokažite mi, da je kje le kaka pičica zoper vero!« Ta je lepa! Kaj bi rekel g. avtor možu, ki je spisal knjigo o higieni in skrbi za zdravstvo, pa bi to nalogo tako slabo pogodil, da bi se moral braniti: »Dokažite mi, če je v knjigi kaj zoper higieno!«

Še tedaj, če se pozitivno trudimo, če vse pomočke rabimo, ki so nam na razpolago, da bi mladino versko-nravno vzgojili, je le malo uspeha, kaj šele če bomo dajali mladini take medle, versko-indiferentne izdelke kot učne knjige v roke!

Vse kaže, da je stvar prenegljena; če so gospodje hoteli prodreti s svojim

Abecednikom, naj bi se bili poprej posvetovali z različnimi učitelji in strokovnjaki, ki so v tej zadevi merodajni, preden se je knjižica izročila tisku. Ako pa še ni ministrskega odobrenja, naj se pa sploh pri konferencah ne razgovarja o vpeljavi.

—c.

Ljudevit Stiasny, Berilo za ponavljalne, oziroma za kmetijsko - nadaljevalne šole. Leta in leta smo čuli tožbe, da za ponavljalne šole ni primerne čitanke; na učiteljskih sestankih se je zopet in zopet izražala želja po primernem berilu; toda ni ga bilo, ki bi se bil lotil tega tako potrebnega dela. Učne knjige za ponavljalne šole so čakale šolnika, ki bi se popolnoma zamislil v bistvo in smoter ponavljalne šole, ki bi vseskozi preučil in pretehtal potrebe našega ljudstva.

Našel se je strokovnjak — Ljudevit Stiasny — ki je bil kós težki nalogi ter si je obenem z bistrim očesom in z najboljšim okusom znal iz tiskanih virov izbrati samo kleno zrnje, zraven pa pridobiti najboljših sotrudnikov, ki so mu z obilnimi izvirnimi sestavki pomagali častno rešiti težavno nalogo. Knjiga ima tako bogato vsebino, da najde učenec ponavljalne šole v njej skoraj vse, kar ga utegne zanimati in kar mu more kdaj v življenju koristiti.

»Z Bogom začni vsako delo.« to je geslo gosp. avtorja, ki ga je postavil na prvo mesto osmerih sestavkov pod skupnim naslovom »Bog«. Temu pa sledi potem nadaljnje skupine, ki imajo sledeče naslove: Na različnih potih življenja. Zdravo telo je najboljša blago. Naš največji sovražnik. Iz gospodarstva (s šestimi pododdelki). Iz gospodinjstva. Opazuj vreme. Promet, obrt in tehnika. Dom in svet. Odlomki iz naše povestnice. — Težko je določiti, kateremu oddelku naj bi prisodili večjo važnost. Vsi so potrebni in nobenega ni mogoče brez občutne škode izpustiti. Eni služijo vzgoji mladih, še za vse dobro vsprejemljivih src, drugi pa so namenjeni pouku o vsem tem, kar mora znati naša kmetiška mladina.

Dečkom naj budé skrbno izbrani berilni sestavki samozavest, spoštovanje

in ljubezen do dela, do umnega in vzornega gospodarstva. Toda tudi deklicam, našim bodočim gospodinjam, ki so jim doslej nudila šolska berila le semtertje kakšno drobtino, je v Stiasnyjevem berilu odmerjen poseben, jako zanimiv in poučen oddelek.

Uvažujé resničnost znanega reka, da je zdravo telo najboljše blago, moram posebno omeniti III. poglavje, ki ima za naslov pravkar imenovani rek. Naše preprosto ljudstvo je res potrebno primerne pouka o zdravju in boleznih, zlasti pa o prvi pomoči pri neizgodah. Veselja pa mora zavriskati vsak pravi prijatelj slovenskega naroda, ko zagleda prvič v slovenski čitanki oddelek raznih sestavkov o škodljivosti alkohola. Hvala Božu, začetek je tu; polagoma bodo prišli enaki in podobni sestavki tudi v ostale čitanke in ni dvoma, če se bo tudi učiteljstvo vedno bolj zanimalo za protialkoholno gibanje, da bo šola dosegala tudi v tem oziru prav kmalu najlepše uspehe. Odveč bi bilo, ako bi se hotel pri vsakem poglavju dalj časa pomuditi; dovolj je, ako rečem, da je g. Stiasny podal slovenskemu učiteljstvu zopet nov dokaz svoje pedagoške spretnosti in velikega zanimanja za napredek slovenskega ljudskega šolstva. Stiasny je s to knjigo nekako premostil prehod iz vsakdanje šole v življenje, iz teorije v prakso; sedaj je le še naloga učiteljstva, da bo ta najnovejši učni pripomoček tudi modro uporabljalo in njegove sestavke praktično izkoriščalo. Končno

še omenim, da je c. kr. deželni šolski svet z razpisom z dne 8. junija 1912, št. 4043, ukazal, da se mora začetkom prihodnjega šolskega leta uvesti imenovana knjiga v vseh ponavljalnih šolah s slovenskim učnim jezikom. N+C.

Unterricht und Gebete für die erste hl. Beicht und Kommunion. K. k. Schulbücherverlag. Wien 1912. Preis 6 Heller. — Ker »Društvo slovenskih katehetov« ni moglo postreči že letos z navodilom za pripravo malih spovedancev in obhajancev, opozarjamo na zgoraj navedeno malo delce dunajskih katehetov, ki je priporočila vredno vsaj v toliko, v kolikor je iz njega razviden obseg najpotrebnejših naukov za prvospovedance in prvoobhajance. — Naše navodilo bo pa služilo v prvi vrsti katehetu, ker mu bo nekak kažipot, koliko in kako naj uči.

L. G. Rotter und F. Mitsch, **Wegweiser zur Vorbereitung auf die Lehrbefähigungsprüfungen für allgemeine Volks- und Bürgerschulen.** Wien 1912. Verlag von Heinrich Kirsch. Preis 3 K 20 h. — Vsakemu, ki se pripravlja na usposobljenostni izpit (osobito za meščanske šole), imenovano knjigo kar najtopleje priporočamo. V njej najdeš vse zakonite določbe, ki se tičejo teh izpitov, dalje natančna navodila za študij ter naslove vseh pomožnih knjig, ki jih je uporabljati. Pa tudi tistim, ki se hočejo le v tej ali oni stroki nadalje izobraževati, bo ta lepa knjiga najboljši učitelj.

„Slovenski Učitelj“ izhaja sredi vsakega meseca. **Celoletna naročnina 4 K.** (Naročnina in članarina za „Slomškovo zvezo“, oziroma za „Društvo slov. katehetov“ 5 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema: **Uredništvo „Slovenskega Učitelja“ v Ljubljani.**

Urednika: **A. Čadež**, katehet v Ljubljani; **J. Novak**, c. kr. šolski nadzornik v Kočevju. Tiska Katoliška tiskarna. — Oblastem odgovoren **Ivan Rakovec.**

Razpis učiteljskih služb.

V radovljiškem okraju: Služba učitelja, oziroma učiteljice na trirazredni ljudski šoli v Gorjah. Prošnje do 25. julija.

V postojnskem okraju: Učno mesto za učitelja na enorazrednici v Harijah. Rok 22. julij 1912. — Služba nadučitelja na dvorazrednici v Nadanjemselu je vnovič razpisana; že vložene prošnje veljajo tudi za ta razpis. — Na isti šoli je razpisana tudi služba učiteljice. Rok 4. avgust. Učno mesto na trirazrednici v Št. Vidu pri Vipavi. Prošnje do 9. avg.

V kočevskem okraju: Nadučiteljsko mesto (s prostim stanovanjem) na dvorazrednici v Banjaloki. Prošnje do 10. avgusta. — Učiteljsko in voditeljsko

mesto (prosto stanovanje) na enorazrednici v Osilnici. Rok 10. avgust 1912.

Učiteljsko (voditeljsko) mesto na enorazrednici v Vel. Poljanah. Prošnje do 10. avgusta.

V krškem okraju: Na šestrazredni ljudski šoli v Mokronogu je razpisana vnovič nadučiteljska služba. Rok 4. avg.

V litijskem okraju: Učiteljska služba na šestrazrednici v Toplicah pri Zagorju. Rok 4. avgust.

V logaškem okraju: Učno mesto za učitelja na enorazrednici na Gor. Jezeru. Za poučevanje na ekskurendni šoli na Otoku je določena letna nagrada 550 kron. Prošnje do 8. avgusta.
